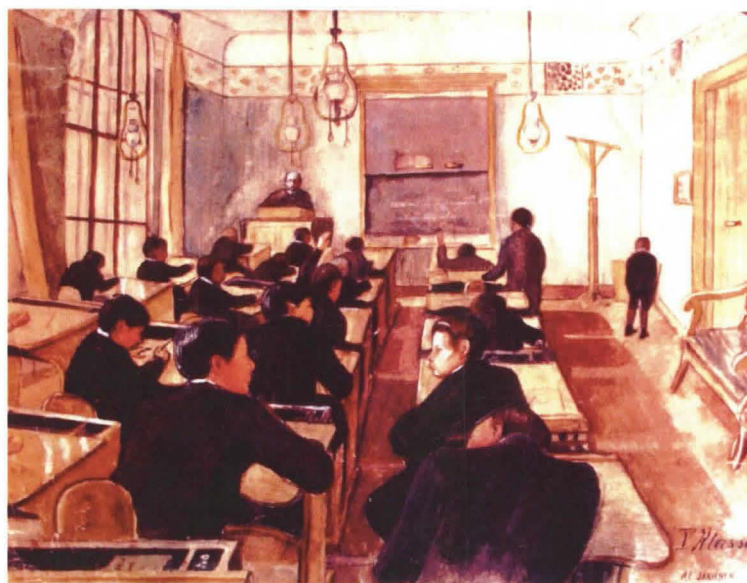


Uusi maa



Rakennushistoriallinen selvitys

Normaalilyseon rakennus – Ratakatu 6 b

inv. lemmat, Helsinki

Rakennushistoriallinen selvitys

Normaalilyseon rakennus – Ratakatu 6 b

Helsingissä helmikuussa 2004

Arkkitehtitoimisto Brantberg ja Lunkka / Hannu Lunkka

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
1.1	Muutossuunnittelun tausta	3
1.2	Kaavoitus- ja suojelutilanne	3
2	Rakennushanke	4
2.1	Koulurakennustoiminta vuosisadan vaihteen tienoilla	5
2.2	Normaalilyseon perustaminen ja Suomalaisen alkeiskoulun historia	7
2.3	Normaalilyseon rakennuksen suunnittelu	9
3	Vastavalmistunut Normaalilyseon rakennus	11
3.1	Alkuperäiset tilaratkaisut	11
3.2	Rakennustapa	12
3.3	Tekniset varusteet	14
3.4	Tilojen alkuperäiset pintamateriaalit	15
3.5	Kiinto- ja irtokalustus	16
3.6	Lähiympäristö	19
3.7	Arkkitehtonista piirteistä	20
4	Muutos- ja peruskorjaushistoria	21
4.1	Piirustussarja rakennuksesta tehdyistä muutoksista	21
4.2	Laajennus ja osittainen korotus valmistui 1927	21
4.3	Uusi kirjasto ja lukusali sisustettiin juhlasalin päälle vuonna 1934	24

4.4	Pommitusvaurioiden korjaus vuosina 1944–1946	24
4.5	Uusi voimistelusalja valmistui vuonna 1952	24
4.6	Teknisiä uudistuksia ja pieniä tilamuutoksia	25
4.7	Peruskorjaus 1974–1980	25
5	Lähteet	27
5.1	Painetut lähteet	27
5.2	Painamattomat lähteet	28
5.3	Kuvalähteet	29
6	Piirustusluettelo	31
7	Piirustussarja rakennuksesta tehdyistä muutoksista	43

1.1 Muutossuunnittelun tausta

Helsingissä Ullanlinnan kaupunginosan korttelissa 60 Ratakadun varressa sijaitsevaa Normaalilyseon lähes satavuotiasta rakennusta on koulun tilatarpeiden kasvaessa laajennettu ja muutettu useassa vaiheessa. Viimeisin peruskorjaus tehtiin 1970-luvun lopulla.

Rakennuksessa toimivat nyt kolmisarjaiset lukio ja peruskoulun ylä-aste (7–9 luokat), jotka ovat Helsingin yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan kuuluvia harjoittelukouluja.

Koulun tilat ovat liian ahtaat nykytoiminnalle. Opetusharjoittelun tarpeet sekä lukion toimivuuden paraneminen edellyttävät lukion laajenemista kolmisarjaisesta nelisarjaiseksi. Yhtenäinen peruskoulu edellyttää aineenopettajan koulutukseen kuuluvan opetusharjoittelun ulottamista perusopetuksen 5. ja 6. luokalle.

Normaalilyseon lisätilatarpeiden ratkaisemiseksi samalla tontilla oleva opettajakoulutuslaitoksen muutettua pois tyhjäksi jäänyt entinen Suomalaisen alkeisopiston rakennus peruskorjataan Normaalilyseon laajennukseksi.

1.2 Kaavoitus- ja suojelutilanne

Normaalilyseon tontilla on voimassa 22.10.1982 vahvistettu asemakaava. Asemakaavan mukainen käyttötarkoitus tontille on Yo eli opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Rakennukset voimistelusaliosaa lukuun ottamatta on suojeltu kaavamerkinnällä *ark*.

"Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisten arvokkaiden rakennusten ala. Tässä tontin osassa olevaa rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa



sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka tarvelevät sen katujulkisivujen, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus lisärakentamis- ja muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla.”

Kuva 1

Pojat välitunnilla Normaalityönteon pihalla
1940-luvulla. Talo näyttää olevan maalattu
jollakin nykyistä ja alkuperäistäkin tummem-
malla värisävyllä

2 Rakennushanke

2.1 Koulurakennustoiminta vuosisadan vaihteen tienoilla¹

Suomen oppikoululaitos järjestettiin uudelleen vuoden 1872 koulujärjestyksellä. Siinä määrättiin valtio kustantamaan koulutalojen rakentaminen ja suurimmat korjaukset. Vuonna 1869 toimintansa aloittanut Koulutoimen ylihallitus otti koulurakennukset hallintaansa.

Vuoden 1872 jälkeen alkoi kiihkeä koulurakennustoiminta, joka jatkui aina 1910-luvun lamakauteen. Valtion oppikoulurakennukset suunniteltiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa yhteistyössä Koulutoimen ylihallituksen kanssa.

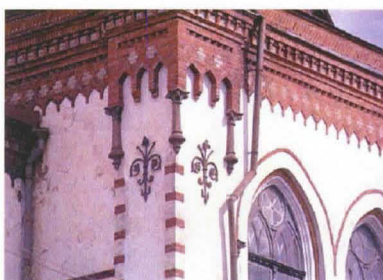
Uusien koulutalojen suunnittelussa noudatettiin aikaisempaan verrattuna varsin yhtenäisiä periaatteita. Koulutalot olivat huomattavasti aikaisempia suurempia. Varsinkin puutalovaltaisissa pikkukaupungeissa uudet koulurakennukset usein rikkoivat yhtenäisen mittakaavan. Valtion oppikoulutalot rakennettiin johdonmukaisesti kivistä, yksityiskoulujen ja kansakoulujen tatot tehtiin useimmiten puusta.

Eri luokka-asteille tehtiin omat luokat ja erikoisluokahuoneita lisättiin. Luokahuoneet mitoitettiin useimmiten 30–40 oppilaalle. Luonnontieteen opetuksen lisäksi laulun ja piirustuksen opetus saivat omat tilansa. Luokahuoneiden määrän lisääntyessä liikenneyhteydet ratkaistiin keski- tai sivukäytävillä. Porras sijoitettiin useimmiten pihasivulle rakennuksen keskiakselille. 1870-luvun lopulta alkaen rakennettiin pihasivun keskelle nivelosalla liittyviä yhdistettyjä juhla- ja voimistelusalisiipiä.

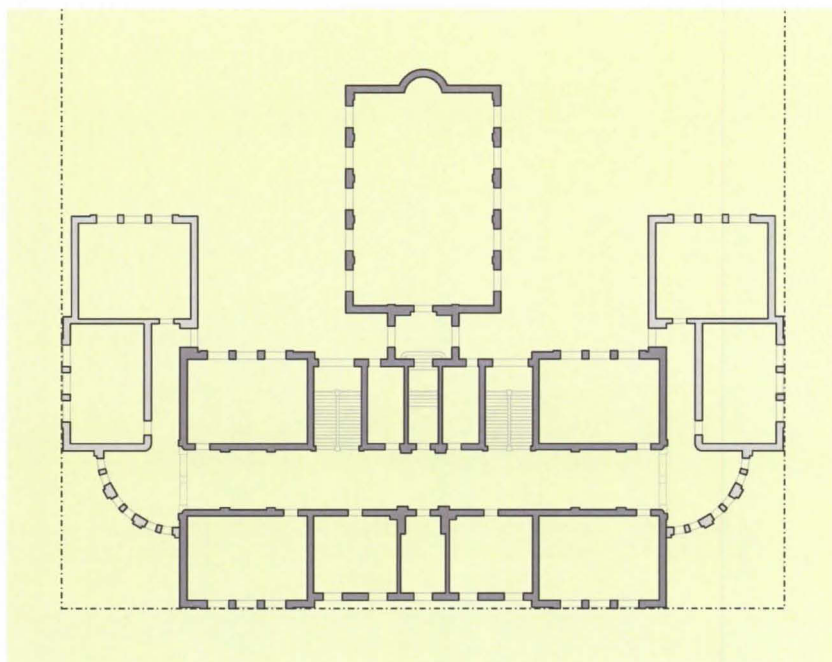
Vuonna 1885 laadittiin suomenkielisiä oppikouluja varten huoneohjelma, jonka mukaan rakennetut koulut käsittivät noin 10 luokahuonetta, joiden joukossa

Kuva 2

Sortavalan lyseo edustaa Normaallyseon tavoin rakennushallituksen uusgoottilaista kouluarkkitehtuuria.



¹ Kappaleen tiedot perustuvat pääosin Henrik Liliuksen kirjaan Suomalaisen koulutalon historiaa.



Kuva 3

A. H. Dalströmin suunnittelema, vuonna 1880 valmistunut ruotsinkielisen normaalilyseo edustaa ajalle tyypillistä keskikäytäväratkaisua. Juhla- ja voimistelusalit sijaitsivat päällekkäin pihasivulla rakennuksen keskiosaan liittyvässä siipirakennuksessa..

Vaaleammalla on esitetty Jac. Ahrenbergin laajennussiivet vuodelta 1906.

olivat kielten, laulun, piirustuksen sekä luonnonhistorian ja luonnontieteen opetustilat.

Koulurakennustoiminnan vilkastuttua ja kustannusten noustessa etsittiin 1890-luvun alussa säästöjä tilaohjelman supistuksista. Portaat ja sisäänkäynnit siirrettiin usein keskikäytävän päihin ja erillisistä naulakkohuoneista luovuttiin sekä voimistelusali ja juhlasali yhdistettiin. Tyypillinen ratkaisu oli sijoittaa yhdistetty voimistelu- ja juhlasali toiseen kerrokseen keskirisaliitin kohdalle.

Vuosisadan vaihteen jälkeen yhdistetty voimistelu- ja juhlasali todettiin huonoksi ratkaisuksi, varsinkin jos se sijoitettiin yläkerrokseen. Vuoden 1900 jälkeen voimistelusalit sijoitettiin aina pohjakerrokseen, joskus jopa erilliseen piharakennukseen. Samoihin aikoihin kouluihin alettiin sisustaa ruokailuhuone sekä oppilaiden suihkuhuone.

Tiiliornamentiikkaa ja valkoisia rappauspintoja yhdistävä uusgotiikka, johon vähitellen alkoi sekoittua jugend-aiheita, oli vallitseva tyyli vuosisadan alun valtion koulurakentamisessa. Yksityiskouluissa ja ainakin Helsingin kansakouluissa jugendin vaikutus oli voimakkaampaa.

Rakennushallituksessa kouluja suunnittelivat alkuvaiheessa enimmäkseen A. H. Dalström, Evert Lagerspetz ja Sebastian Gripenberg. 1890-luvulta lähtien Jac. Ahrenberg piirsi useimmat koulutalot vuoteen 1906 asti. Yrjö Sadeniemi (synt. Sadenius) kohosi hänen rinnalleen 1890-luvun lopulla ja oli johtava koulusuunnittelija 1920-luvulle asti.



Kuva 4

F. A. Sjöströmin suunnittelema Helsingin suomalaisen alkeisopiston rakennus vuodelta 1878, jonka valtio osti vuonna 1886 Normaalilyseolle.

2.2 Normaalilyseon perustaminen ja Suomalaisen alkeiskoulun historia²

Vuonna 1864 Helsinkiin perustettiin ruotsinkielinen normaalikoulu. Sen ohessa aloitti vuonna 1867 suomenkielinen rinnakkaisosasto, kuten jo koulua perustettaessa oli suunniteltu. Tätä aiemmin suomenkielistä yliopistoon johtavaa koulutusta oli saanut vain Jyväskylän normaalilyseossa. Vuonna 1869 senaatin estettyä kolmannen suomenkielisen luokan perustamisen joukko suomenmielisiä anoi ja sai luvan ylläpitää 3. luokkaa omalla kustannuksellaan. Seuraavan vuoden helmikuussa suuriruhtinas määräsi 3. ja 4. luokan valtion kustannettavaksi.

Koulutoimen yllähallituksen johtaja Kasimir von Kothern koki koulun uhkaksi pääkaupungin ruotsinkieliselle sivistyneistölle ja sai tahtonsa läpi. Suomenkielinen normaalikoulu siirrettiin Hämeenlinnaan. Jo perustetut neljä luokkaa jatkoivat

² Kappaleen tiedot perustuvat Alkeisopiston historiikkiin ja Normaalilyseon vuosikertomuksiin – etenkin lukuvuoden 1905–1906 vuosikertomuksessa julkaistuun rehtori A. V. Strengin juhlapuheeseen uuden rakennuksen vihkiäisissä 11.10.1905

ruotsinkielisen koulun sivuosastona oppilaitten valmistumiseen asti, mutta uusia oppilaita ei enää otettu.

Vuonna 1871, kun yksityisin varoin ylläpidettävän uuden 1. luokan perustaminen normaalikoulun yhteyteen kiellettiin, perustettiin Helsinkiin yksityinen suomenkielinen normaalikoulu. Kolmannen toimintavuotensa alkaessa, kun valtion kustantaman suomenkielisen koulun säilyminen Helsingissä oli osoittautunut toivottomaksi, väliaikaiseksi tarkoitetun yksityisen koulun toiminta väkiinnutettiin ja se sai nimekseen Helsingin Suomalainen Alkeisopisto. Senaatilta saatiin lupa koulun perustamiseksi 19.6.1873³.

Vuodesta 1869 oli koko maassa kansallismielisten toimesta kerätty varoja suomenkielisen alkeiskoulun toimintaa varten ja haaveiltu omasta koulurakennuksesta. Joulukuussa 1875 kaupunki tarjosi koululle kolmea vaihtoehtoista tonttia. Tulevan puiston ja luterilaisen kirkon viereinen Ratakadun varren tontti miellytti johtokuntaa eniten.

Arkkitehti F. A. Sjöströmiltä tilatut suunnitelmat valmistuivat vuonna 1876 ja hyväksyttiin samana vuonna.⁴ Valtiolta saatu sadan tuhannen markan laina yhdistettynä keräyksellä saatuihin varoihin riitti 220000 markan kustannusarvioon. Kaupunki lahjoitti tontin.

Syksyllä 1878 valmistunut rakennus on vanhin suomenkielistä koulua varten Helsinkiin rakennettu kivirakennus ja toiseksi vanhin pääkaupungin vieläkin pystyssä oleva koulurakennus.

Vuonna 1883 annettiin asetus suomenkielisten koulujen kustantamisesta valtion varoilla. Siinä määrättiin, että Helsinkiin on perustettava suomenkielinen klassinen valtionlyseo. Syksyllä 1886 alkeisopisto oppilaineen siirtyi valtiolle ja sulautettiin Hämeenlinnasta takaisin yliopistokaupunkiin muuttaneeseen normaalilyseoon. Hämeenlinnassa ollessaan normaalilyseo oli toiminut vuokratiloissa pahimmillaan neljässä eri rakennuksessa yhtä aikaa ja opettajat olivatkin aluksi hyvin tyytyväisiä uusiin tiloihinsa.

Koska normaalilyseoon oli jatkuvasti enemmän halukkaita kuin voitiin ottaa, vuonna 1891 perustettiin Helsinkiin rehtori Geitlinin aloitteesta reaalilyseo. Sen aloitettua toimintansa normaalilyseon oppilasluku putosi parissa vuodessa alle kahden sadan. Notkahduksen jälkeen oppilasluku alkoi taas uuden nousun ollen vanhan talon nousten pian yli neljän sadan. Samoin opettajakandidaattien lukumäärä nousi alkuvuosien keskimääräisestä 23:sta loppuvuosien 32:een.

Vanha koulurakennus ja sen luokahuoneet kävivät ahtaaksi. Luokissa oli jopa 40 oppilasta pienissä kahden hengen pulpeteissa ja sohva opettajaharjoittelijoita varten. Tilaa oppilasta kohti oli vain noin yksi neliömetri. Usein opetusharjoittelijoiden täytyi istua käytävällä voidakseen edes kuulla opetusta. Myös ilman laatu luokissa oli liian huono.

³ Puhvelista Punatulkkuun

⁴ Lokakuussa 1876 päivätyt F. A. Sjöströmin signeeraamat, K. F. Aminoffin Yleisten rakennusten ylihallituksen 17. 10.1876 tarkastamat ja Julius Forsmanin Keisarillisen Senaatin Talousosastolla 5.12.1876 vahvistamat rakennuspiirustukset, Helsingin kaupungin arkisto



Kuva 5

Johan Jacob Ahrenberg syntyi Viipurissa 30.4.1847 ja kuoli Helsingissä 10.10.1914. Ahrenberg valmistui ylioppilaaksi Helsingistä 1866. Hän opiskeli arkkitehtuuria Tukholman Vapaiden Taiteiden Akatemiassa F. W. Scholanderin johdolla 1870–75 ja lähti valmistuttuaan pitkälle opintomatkalle Ranskaan, Italiaan, Kreikkaan, Turkkiin ja Pohjois-Afrikkaan.

Vuonna 1877 hänet nimitettiin Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräiseksi arkkitehdiksi.

Vuosina 1877–1882 hän toimi ensin viiva- ja vapaakäsiopetuksen ja myöhemmin taidehistorian opettajana Helsingin polyteknisessä opistossa.

Vuonna 1884 hän siirtyi Ouluun lääninarkkitehdiksi ja vuonna 1885 Viipuriin samoin lääninarkkitehdiksi. Jo vuonna 1886 hän palasi Helsinkiin Yleisten rakennusten ylihallituksen ensimmäiseksi arkkitehdiksi. Vuonna 1910 hänet ylennettiin yliarkkitehdiksi, josta virasta hän erosi vuonna 1914. Yleisten Rakennusten ylihallituksessa hän keskittyi erityisesti koulu- ja seminaarirakennusten suunnitteluun.

Ahrenberg oli myös tuottelias kirjailija, joka kirjoitti lyriikkaa, näytelmiä, romaaneja – esimerkiksi herännäisistä kertova Hihhuliter, 1889 (suom. Hihhuleita, 1890), saha-teollisuuden nousukkaista kertova Stockjunkaren, 1892 (suom. Tukkijunkkari, 1894) – ja kuusiosainen muistelmateos Människorsom ja kánt, 1904, 1907, 1908, 1909, 1910 ja 1914.

2.3 Normaalilyseon rakennuksen suunnittelu

Vuodesta 1891 normaalilyseon lisätilantarpeeseen alettiin etsiä ratkaisua tutkimalla vanhan rakennuksen laajentamista, mutta se osoittautui mahdottomaksi. Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Jac. Ahrenberg teki ensimmäiset luonnokset uudisrakennuksesta naapuritonteille jo vuonna 1895. Luultavasti tältä ajalta säilyneissä päiväämättömissä luonnoksissa rakennus sijoittui aluksi Annankadun suuntaisesti korttelin pätyyn. Ajan hygieniahanteiden mukaisesti haluttiin, että puhdistava auringonvalo pääsisi kaikkiin luokkiin. Tontin Annankadun puoleisen rajan lyhyys ja toisaalta Meritullinkadun puoleisen tontinosan vaikeammat perustamisolosuhteet johtivat siihen, rakennus lopulta sijoittui Ratakadun varteen.⁵

Alkuvuodesta 1901 vanhemmat ehdottivat, että koululle rakennettaisiin uusi talo. Kaupunki suostui myymään vanhan koulun naapuritontit valtiolle vuonna 1903.⁶

Kansallisarkistossa on säilynyt 3 eri käsialoilla tehtyä päiväämätöntä ehdotusta.⁷ Ehdotuksista yhden oli signeerannut Florentin Granholm, toinen oli todennäköisesti Jac. Ahrenbergin ja kolmas Sebastian Gripenbergin tekemä. Niissä kaikissa rakennus oli sijoitettu tontin Annankadun puoleiseen pätyyn.

Granholmin vanhanaikainen ehdotus perustui keskikäytävään ja pääsisäänkäynti oli sijoitettu pihan puolelle. Voimistelusalusi sijaitsi toisessa pääsisäänkäyntiä kehystävässä sivusiipessä. Gripenbergin ehdotuksessa sisäänkäynti ja pääporras sijaitsivat Ratakadun puoleisessa päädyssä ja luokahuoneet pihan puoleisen sivukäytävän ja päädyssä olleiden lyhyiden poikkikäytävien varrella. Yhdistetty voimistelu- ja juhlasali oli eteläpäädyssä puoli kerrosta 1. kerrosta alempana. Julkisivuissa käytettiin suippokaari-ikkunoita. Ahrenbergin ehdotuksessa oli jo kaikki toteutetun suunnitelman peruselementit, sivukäytävällinen keskiosa oli vain vedetty enemmän irti katulinjasta.

Ahrenbergin ja Gripenbergin ehdotuksia kehiteltiin edelleen. Gripenbergin perusratkaisu säilyi ennallaan, mutta julkisivut kehittyivät ja poikkisiivet pitenivät.

Syyskuulta 1902 on säilynyt Gripenbergin ja Ahrenbergin signeeraama luonnos, jossa on kehitetty edelleen Ahrenbergin luonnosta. Rakennus on käännetty aiemmista ehdotuksista poiketen Ratakadun varteen, vaikka se ylittikin tonttirajan ja jätti vanhan koulun ulkokuoneen osin alleen. Siinä pohjakaava ja massoittelu olivat jo toteutetun kaltaiset, mutta julkisivut olivat vielä kehittelyä vailla ylipitkine räystäineen ja suippokaari-ikkunoineen. Pääporras haki vielä muotoaan ja sisäänkäynnin molemmiin puolin käytävään laajentumina olleet vaatehuoneet olivat tilapäisesti kadonneet.

⁵ Rakennustilasto 1904–1906

⁶ Rehtori A. V. Strengin puhe uuden rakennuksen vihkiäisissä 11.10.1905

⁷ Rakennushallituksen piirustusarkisto



Kouluun oli perustettu klassisten luokkien rinnalle reaaliluokkia vuosisadan vaihteesta alkaen ja uusi koulurakennus suunniteltiin käsittäväksi yhteensä 16 luokkaa ja erikoisluokat. Koska rakentamisen alkaessa reaalilinja ei vielä ollut täysimittainen, päätettiin, että vain 13 luokkaa sisustettaisiin ensivaiheessa valmiiksi. Koulun rehtori, voimistelun opettaja ja luonnontieteen lehtori osallistuivat suunnitteluun. Yleisten rakennusten ylihallituksen ohjeiden mukaan lyseoiden tilaohjelmaa oli supistettu jättämällä siitä pois erillinen juhla- ja rukoussali. Kouluneuvoston anomus juhlasalin lisäämisestä ohjelmaan viivytti asian käsittelyä.

Ahrenbergin 22.5.1903 signeeraamat pääpiirustukset vahvistettiin senaatin talousosastolla 20.1.1904. Rakennusmestari Jonas Andersson Tampereelta urakoi talon hintaan 340500 markkaa.⁸ Arkkitehti Yrjö Sadenius (myöh. Sadeniemi) johti rakennustyötä. Rehtori Strengin esityksestä päätettiin sisustaa ullakolle myöhemmin tehtäväksi aiotut luokat muun rakennustyön aikana. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun koulurakennuksen ullakkotiloihin tehtiin hyötytiloja. Aiemmin palomääräykset olivat sen estäneet.⁹

Koulussa oli myös ranskalaisen esimerkin mukainen Suomen ensimmäinen kylpylaite oppilaita varten. Voimistelutuntien jälkeen 40 oppilasta sai 20 minuutissa suihkun lääkärin valvonnassa. Myös kellarikerrokseen tehty suuruushuone kaukana asuvien oppilaitten ruokailua varten oli ensimmäinen laatuaan Suomessa.¹⁰

⁸ Urakkasopimus 26.2.1904

⁹ Rakennustilasto 1904–1906

¹⁰ Rakennustilasto 1904–1906

Kuva 6

Normaalilyseon rakentamaton tontti Johanneksen kirkolta nähtynä vuonna 1903.

3 Vastavalmistunut Normaalityseon rakennus

Kuva 7

Näkymä normaalityseon pääportaaseen toisen kerroksen aulasta. Valokuva vuodelta 2002.



3.1 Alkuperäiset tilaratkaisut

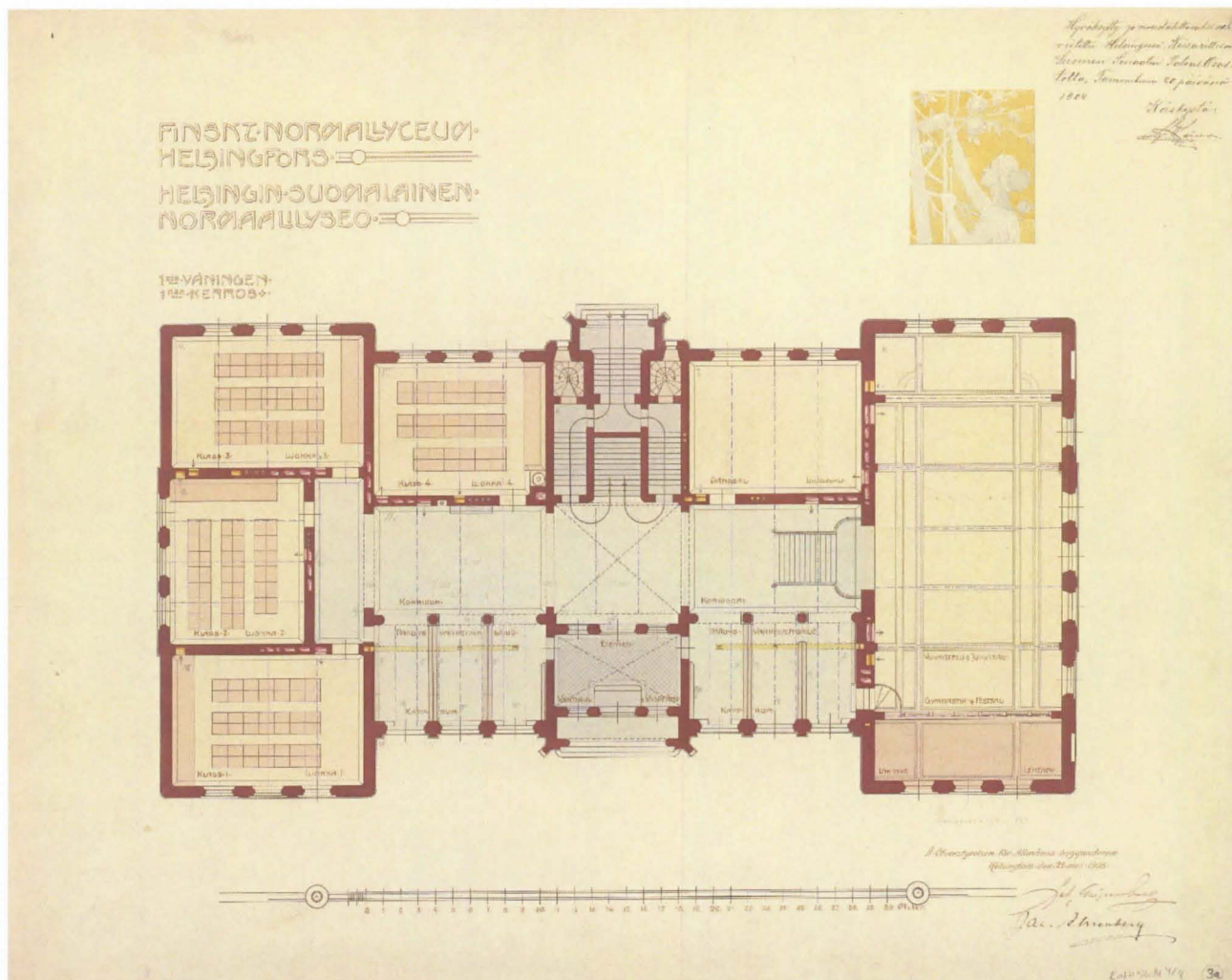
Sisäänkäynti rakennukseen oli molemmin puolin rakennusta keskeltä symmetristä julkisivua. Sisällä keskellä pihanpuoleista sivua oli komea symmetrinen monumentaaliporras, jonka molemmin puolin sivukäytävän varrella sijaitsivat luokkahuoneet.

Ensimmäisessä kerroksessa sivukäytävä laajeni kadunpuoleisen pääsisäänkäynnin molemmin puolin vaatesäilytystilaksi. Käytävän länsipäädystä johtivat portaat puoli kerrosta alempana olevaan yhdistettyyn voimistelu- ja juhlasaliin. Toisessa päädyssä oli kolmen luokkahuoneen ryhmä.

Toisessa kerroksessa voimistelusalin päällä oli yksi luokkahuone ja luokkahuoneen kokoinen opettajainhuone, joiden väliin jäivät yliopettajien, vahtimestarin ja auskultanttien huoneet. Opettajainhuoneen ja porrashuoneen välinen tila oli jaettu rehtorin ja kanslian huoneiden sekä opettajien käymälän kesken. Kadunpuoleinen itäpäädyn huone oli jaettu opetusvälinevaraston ja kirjaston kesken.

Kolmannen kerroksen itäpäädyyn oli keskitetty luonnontieteiden opetus ja kokoelmat. Keskimäinen huone oli jaettu kasvitieteen- ja fysiikan kokoelmien kesken.

Osa ullakkokerroksesta sisustettiin jo rakennustöiden yhteydessä, vaikka se ei sisällynytkään ensimmäiseen kustannusarvioon. Sinne tehtiin pääportaaseen avautuvat, kattoikkunoin valaistut kaksi luonnontieteen luokkaa, piirustussali ja suuri kokoelmahuone. Itäpäädyyn tehtiin piirustustarvikevarasto, kokoelmahuone sekä yksi kieliopetusluokka, joihin kuljettiin oman kolmannen kerroksen aulasta johtavan pienemmän portaansa kautta. Ullakon länsipääty jätettiin kylmäksi. Edellä mainitut kolmannen kerroksen luonnontieteen luokat sisustettiin ilmeisesti tavallisiksi luokiksi.



Kellarikerroksessa oli lämmittäjän ja vahtimestarin asunnot, oppilaitten käymälä sekä suuruhuone, johon kuljettiin voimistelusalin portaan kautta. Lisäksi kellarissa sijaitsivat pannuhuone puukellareineen, kalorifeeri-ilmastointijärjestelmän ilmanotto- (4 kpl) ja lämmityskammiot (2 kpl) sekä niitä yhdistävät lattian alaiset kanavat.

Kuva 8

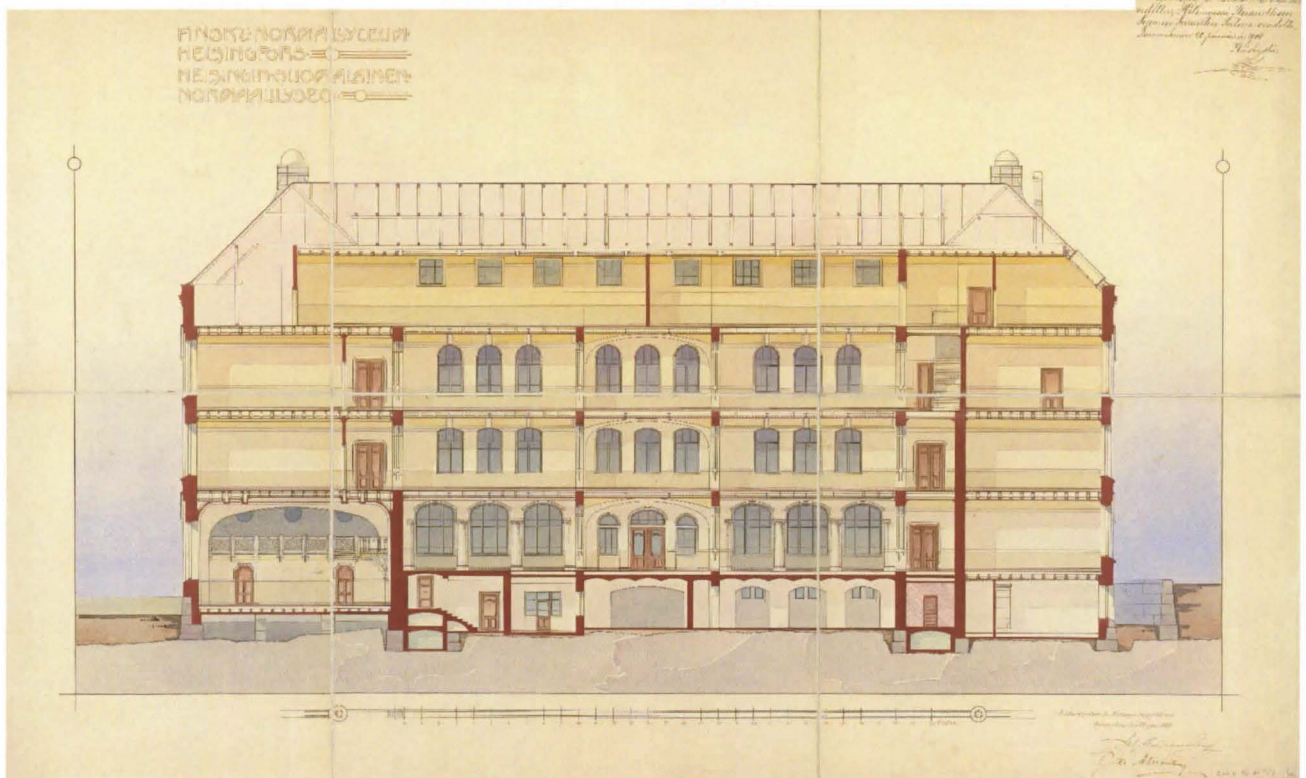
Normaalilyseon ensimmäisen kerroksen vahvistettu pohjapiirustus vuodelta 1903.

3.2 Rakennustapa¹¹

Rakennus perustettiin kalliolle muuratulle kivanturalle ja siinä oli kantava tiilirunko. Ulkoseinä oli kahden kiven tiilimuuri samoin kuin pääosa ilmastointikanavien reiittämistä kantavista väliseinistä. Ikkunaryhmien ylitykset vahvistettiin ratakiskoin.

Välipohjat tehtiin puusta 2,5–2,9 metrin välein sijoitettujen rautapalkkien varaan. Osa kellarihuoneiden katoista holvattiin tiilestä. Voimistelusalin kattoa kannatti kaksi suurta betoniholvikaarta, joissa oli sisällä I-teräkset. Käytävöiden holvikatot olivat puuta. Vesikattorakenteet suunniteltiin länsipäättyä

¹¹ Kappale perustuu pääosin Jac. Ahrenbergin laatimaan kustannusarvioon.



Kuva 9

Normaalilyseon vahvistettu leikkauspiirustus vuodelta 1903. Ullakko on piirretty sisustettavaksi, vaikka sitä ei aiottukaan heti toteuttaa.

lukuun ottamatta osin raudasta siten, että kattorakenteista olisi mahdollisimman vähän esteitä ullakon myöhemmälle sisustamiselle luokahuoneiksi.

Sisäseinät olivat kauttaaltaan rapattuja ja öljymaalattuja. Rapatut sisäkatot ja 50 cm seinän yläosasta maalattiin liimamaalilla. Sisäkatot olivat myös rapattuja ja liimamaalattuja. Ensimmäisen kerroksen aulatilojen lattiat ovat värjättyä puristettua sementtilaattaa. Muuten kerroksissa lattiat tehtiin 2½" vernissatussa ja lakatusta kuusiponttilaudasta.

Ullakkokerroksen huoneiden lattiat tehtiin 1½" ponttilaudan päälle valetusta luonnonasfaltista, joka maalattiin öljymaalilla ja lakattiin. Kellarikerroksessa oli 89m² luonnonasfaltilla päällystettyä betonilattiaa sekä 321m² vernissattua ja lakattua 2" lankkulattiaa, jonka alla oli 70mm kerros keinoasfalttia. Halkovaraston lattia (280m²) oli tehty kenttäkivistä. Ilmakanavien ja -kammioiden lattiat olivat betonia. Portaat tehtiin itsekantavista, hiotuista mosaiikkibetonilankuista.

Ikkunoitten sisä- ja ulkopokilla oli erilliset karminsa. Ikkunapielet sekä karmien välit maalattiin öljymaalilla. Alakarmien väli täytettiin asfaltilla. Sisempi ikkuna tehtiin 6cm leveämmäksi kuin ulompi. Kaikki ikkunat olivat sisään aukeavia.

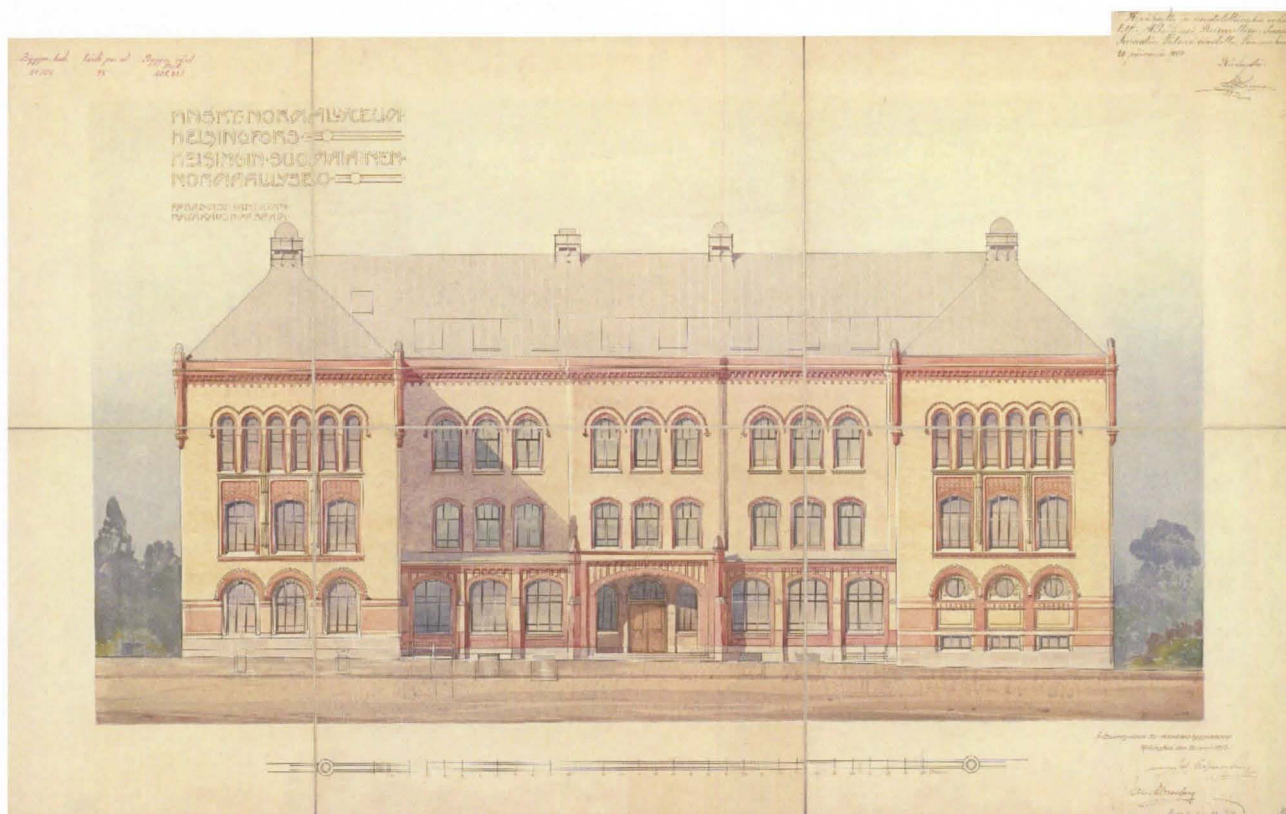
Kaikki kerroksien ovet olivat puujäljitelmämaalattuja, ovipeilit olivat laserrattuja. Kynnykset olivat ruuvi kiinnitettyä tammea, että niiden vaihtaminen myöhemmin olisi helppoa.

Rakennuksen sokkeli on hakattua, harmaata graniittia. Kellarikerroksen ja 1. kerroksen seiniä raidoittavat vuorottelevat vaalea rappauspinta ja ikkunoihin liittyvät tiilikoristeet. Rakennus katettiin korkealla peltisellä aumakatolla, jonka harjalla oli muhkeat ilmastointipiiput.

Kuva 10

Ratakadun puoleisella julkisivulla säätettiin joitakin alkuperäisen kaltaisia ikkunoita heloituksineen vuoden 1978 peruskorjauksessa. Valokuva vuodelta 2002.





Kuva 11
Normaalilyseon vahvistettu katujulkisivu-
piirustus vuodelta 1903.

3.3 Tekniset varusteet¹²

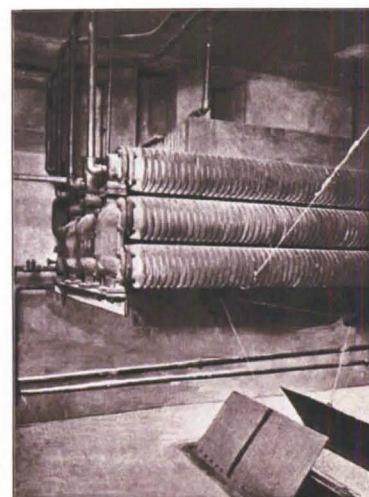
Rakennuksessa oli matalapainehöyrykeskuslämmitys. Polttoaineena käytettiin puuta. Putkityöt urakoi Porin konetehtaan osakeyhtiö insinööri G. Kahlsonin suunnitelmien mukaan. Vain rehtorin huone ja kellarikerroksen asunnot varustettiin kakluuneilla.

Koulurakennuksissa jo pitkään käytettyä kalorifeeri-ilmastointijärjestelmää oli kehitetty. Kellarin lattian ali ulkoseiniltä sisään johdettu tuloilma lämmitettiin kellarissa kolmessa lämpökammiossa keskuslämmityspattereilla ja kostutettiin pattereitten päälle sijoitetuista vesialtaista haihtuvalla vedellä ennen sen johtamista väliseinissä olleita kanavia pitkin luokahuoneisiin ja niistä edelleen poistokanavilla katon kautta ulos.

Kaikissa huoneissa oli kaasuvalaistus, jonka toimitti kokonaisuutena Kaupungin valaistuslaitos.

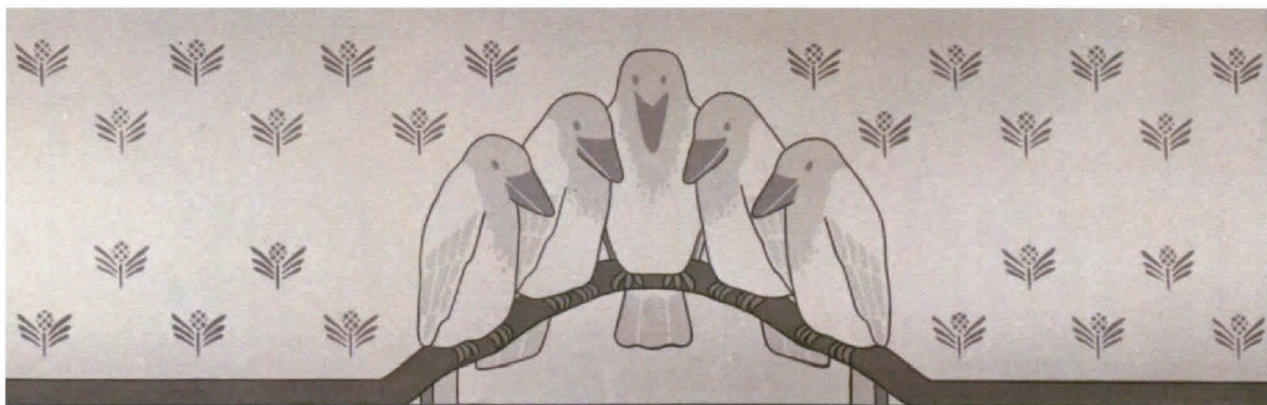
Kellarin oppilaitten käymälässä oli 12 eriötä ja 15 m² lasitetusta tiilestä muurattu pisoariseinä.¹³ Toisessa kerroksessa rehtorin kanslian vieressä oli opettajien käymälä.

Kuva 12
Kalorifeerilaitteistoa Normaalilyseon
kellarissa



¹² Kappale perustuu pääosin Jac. Ahrenbergin kuvaukseen vuosien 1904–1906 Rakennustilastossa.

¹³ Jac. Ahrenbergin laatima kustannusarvio.



Kuva 13

Katkelma seinäfriisiä nykyisen kirjaston seinältä.

3.4 Tilojen alkuperäiset värit¹⁴

Tilojen alkuperäisestä väryksestä on säilynyt vain vähän tietoja. Rehtori A. V. Strengin kertoi rakennuksen vihkiäispuheessaan, että ensimmäisestä kerroksesta nouseva porrashuone oli vihreä ja valkoinen. Toisen kerroksen aulassa hehkui etelän puna ja kolmannen kerroksen aula oli sinivalkoinen.

Arkkitehti Jac. Ahrenberg kertoi Rakennustilastossa että, kaikki luokat



Kuva 14

Voimistelusaliiin johtava portas. Lattia vastaa hyvin alkuperäisen työselityksen kuvausta. Voimistelusalin oven yläpuolelle oli suunniteltu lasimaalausikkuna.

¹⁴ Kappale perustuu Jac. Ahrenbergin laatimaan rakennuskustannusarvioon.



Kuva 15

Keväällä 1916 Normaalilyseosta ylioppilaaksi tullut VIII B luokka valokuvattuna 9.5.1941. Moneen kertaan korjatut pulpetit lienevät alkuperäisiä ja oven maalaus vastaa hyvin kustannusarvion kuvausta ja leikkauspiirustuksien ovia.

Kuva 16

Yksi neljästä erilaisesta vaateilujen graniittipilarien kapiteeleista. Kustannusarvion mukaan pilarit tilattiin Saksasta, mutta niiden lukumäärä ja muotoilu ei vastaa kustannusarvion kuvausta eikä piirustuksia. Valokuva vuodelta 2002.



maalattiin erilaisilla, voimakkailla, mutta sopusointuisilla väreillä ja seinien yläosia kiersivät neiti Märta Ahrenbergin suunnittelemat yksinkertaisen tyyliin ja mietoväriset friisit, joiden aiheet olivat Suomen luonnosta ja eläinmaailmasta. Yhdessä pohjakerroksen luokassa oli friisi, jossa oli kuvattuna latinankieliset kuukausien nimet ja niiden merkitykset.¹⁵ Osaan pihanpuoleisista luokista friisit maalattiin uudelleen 1970-luvun peruskorjauksessa.

Voimistelusalin oven ja 2. kerroksen rukousaulan ja portaan välillä olleiden ovien yläpuolelle suunniteltiin lasimaalausikkunat, joiden toteuttamisesta ei ole löytynyt tietoa. Ensimmäisen ja toisen kerroksen aulojen valeholvattuihin kattoihin maalattiin koristekuviota. Rehtorin, kanslian ja opettajien huoneiden seinät tapetoitiin ja muiden huoneiden seinät maalattiin öljymaalilla.¹⁶

3.5 Kiinto- ja irtokalustus¹⁷

Vanhan koulurakennuksen kalusteet (mm. 415 pulpettia, 13 liitutaulua), kirjasto sekä kokoelmat siirrettiin uuteen koulurakennukseen. Uusia pulpetteja hankittiin 120 kappaletta. Auskultantteja varten luokahuoneiden perälle sijoitettiin 60 yksinkertaista koivusohvaa. Luokahuoneisiin hankittiin myös 6 kappaletta uusia liitutauluja, 6 uutta opettajanpöytää ja tuolia. Laulusaliin hankittiin 10 maalattua, selkänojallista penkkiä.

¹⁵ Rakennustilasto 1904–1906

¹⁶ Jac. Ahrenbergin laatima rakennuskustannusarvio

¹⁷ Kappale perustuu Jac. Ahrenbergin laatimaan kalustus- ja muuttokustannusarvioon.

Normaalilyseon opettajan huoneen nykyinen kalusto sopii kustannusarvion kuvaukseen. Mahdollisesti myös käytävillä ja vaateiloissa olevat maalatut puiset penkit saattavat olla vanhoja opettajakokelaitten tai laulusalinkalusteita.



Kuva 18
Opettajat ryhmäkuvassa vuonna 1924.
Kuvassa esiintyvät kalusteet eivät ole
säilyneet koulussa

Kansliaan hankittiin uusina mm. kirjoituspöytä ja 2 arkistokaappia. Opettajien ja auskultanttien huoneet kalustettiin 4 suurella, 4 pienemmällä pöydällä, yhdellä sohvapöydällä, lasiovisella aikakauslehtihyllyllä, isolla kaapilla, jossa oli lokeroita opettajien tavaroille, 10 pehmustetulla sohvalla sekä yhteensä 42 erilaisella pehmustetulla tuolilla. Kaikissa opettajanhuoneiden kalusteissa näkyvät puuosat olivat kustannusarvion mukaan kiillotettua koivua.



Kuva 17
Oppilaita poseeraamassa ilmeisesti toisen
kerroksen aulassa vuonna 1924.
Vasemmalla lienee vuonna 1905 hankittu
uusi kateederi. Holveissa näkyy vähän
maalaukskoristelua.



Kuva 19

Oppilaita luonnontieteen luokassa vuonna 1924. Ullakkokerroksen huoneen nurkassa on komea vetokaappi ja pellillä vuorattu palo-ovi.

Toisen kerroksen käytävään, jota käytettiin koulun hartaus- ja juhlasalina, sijoitettiin kiillotetusta koivusta tehty kateederi. Fysiikanluokassa oli yksi vetokaappi kaasukeittimellä. Kellarikerroksen suurusluokassa kalustettiin kahdella suurella kiillotetulla pöydällä ja 10 maalatulla, selkänojallisella penkillä. Voimistelusalissa varustettiin monipuolisilla kiipeily- ja voimistelutelineillä. Etelän puoleisten huoneiden ikkunat varustettiin verhoilla.



Kuva 20

Oppilaita ullakkokerroksen saksanluokassa. Luokassa oli kaksikerroksiset liitutaulet, joissa etummainen levy oli nostettavissa liukukiskoilla ylös.



Kuva 21
Juhlasalin kateederi. Valokuva vuodelta 2002

Kuva 23
Opettajainhuoneen kalusteita. Pehmustettu sohva saattaisi olla alkuperäistä kalustusta. Valokuva vuodelta 2004

Kuva 22
Opettajainhuoneen kalusteita. Soikea pöytä saattaisi olla alkuperäistä kalustusta. Valokuva vuodelta 2004



Koulun uudet kalusteet teki Hietalahden höyrysaha.¹⁸

Vuonna hankituista kalusteista ei liene säilynyt juuri mitään. Vuonna 1905 Veckans Krönika -lehdessä julkaistussa valokuvassa voimistelusalissa on lähes samanlainen kateederi kuin nykyään uudessa juhlasalissa. Vain taustaseinän yläosa on erilainen. Kateederia ei mainittu kalustuskustannusarviossa ja se saattaa olla siirretty Alkeisopiston talosta ja korjattu ehkä pommitusvaurioiden jälkeen.



3.6 Lähiympäristö

Normaalilyseon talo rakennettiin Ratakadun varteen entisen koulurakennuksen naapuriin. Valmistuessaan se ei enää poikennut edeltäjänsä veroisesti ympä-

¹⁸ Rakennustilasto 1904–1906



Helsingfors. Finska Normallyceum.
Helsinki. Suomalainen Normaalilyseo.
N:o 1736. Atelier Apollo, H:fors 1906.

Kuva 24

Vastavalmistunut Normaalilyseon rakennus
Ratakadun ja Annankadun kulmassa.

ristön mittakaavasta, vaikka Ratakadun varressa naapurikortteleissa olikin vielä joitakin puutaloja. Johanneksen kirkko oli valmistunut 1899, mutta kirkon kallioiseen puistoon hahmoteltu urheilukenttä odotti vielä muotoaan.

Naapuritontin entiseen koulurakennukseen muutti kouluhallitus, mutta sen voimistelusalii jäi normaalilyseon ja talossa kouluhallituksen ohessa toimintansa aloittaneiden yksityisten oppikoulujen käyttöön.

3.7 Arkkitehtonista piirteistä

Rakennuksen julkisivut edustavat rakennushallituksen vuosisadan alun "uus-goottilaista" vaihetta. Varhaisissa luonnoksissa esiintyneet suippokaari-ikkunat korvautuivat toteutuksessa pyörökaari-ikkunoilla, joita kehystivät suippokaariset tiilikoristeet. Poikkisiipien nurkkia korostettiin tiilisin nurkkaturetein.¹⁹ Sisätiloissa oli joitakin jugend-aiheita mm. porraskaiteiden muotoilussa, ovien yksityiskohdissa. käytävien pilastereiden eläin- ja kasviahmoissa, sekä luokkahuoneiden sablonimaalatuissa friiseissä.

¹⁹ vertaa Jac. Ahrenbergin piirtämät Sortavalan lyseo sekä Viipurin, Sortavalan ja Turun tyttökoulut.

4 Muutos- ja peruskorjaushistoria



Kuva 25

Ilmari Adolf Launis syntyi Hämeenlinnassa 3.12.1881 ja kuoli Helsingissä 10.4.1955. Launis valmistui ylioppilaaksi Helsingin Suomalaisesta Normaaliylyseosta vuonna 1901 ja arkkitehdiksi Polyteknillisestä opistosta 4 vuotta myöhemmin. Hän työskenteli Yleisten rakennusten ylihallituksessa ylimääräisenä arkkitehtina vuosina 1905–1927, ylimääräisen ensimmäisenä arkkitehtina 1927–1928 sekä vt. ensimmäisenä arkkitehtina 1928–1939. Kuopion piirin piiritarkastajana hän toimi vuodesta 1937. Virkanyösa ohessa hän suunnitteli lukuisia maaseutukirkkoja, seurakuntataloja, papipiloita ja alttaritauluja.

4.1 Piirustussarja rakennuksesta tehdyistä muutoksista

Normaalilyseon rakennuksen tärkeimmät rakennusvaiheet esitetään liitteenä olevalla vaiheittain rakentuvalla vanhoihin piirustuksiin perustuvalla piirustussarjalla.

4.2 Laajennus ja osittainen korotus valmistui 1927²⁰

Vuonna 1921 kolmisarjaiseksi laajentuneen normaalilyseon kouluneuvosto esitti koulurakennuksen laajentamista, koska tilahtaus oli johtanut vuorolukuun. Osa luokista kävi koulussa iltapäivällä ja osa piti tauon alkuiltapäivästä siten, että kahdessa luokahuoneessa toimi yhteensä kolme luokkaa. Tilanteen parantamiseksi rakennushallituksessa tehtiin erilaisia suunnitelmia, jotka perustuivat koko rakennuksen korottamiseen ja lisäluokkien rakentamiseen Ratakadun puolelle sivukäytävän varteen. Voimistelusalin päälle toiseen kerrokseen olisi tehty toinen voimistelusalin ja sen päältä kolmannen kerroksen lattiaa olisi siirretty noin metri ylemmäksi ja tehty siihen erillinen juhla-sali.²¹

Toteutettavaksi valittiin kuitenkin malli, jossa rakennusta jatkettiin keskikäytäväratkaisuna itään ja itäpäätyä korotettiin kerroksella.

²⁰ Kappale perustuu pääosin Ilmari Launin käsikirjoitukseen julkaisematta jäänyttä rakennushallituksen vuosikertomuskirjaa 1923–1928 varten.

²¹ Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939



Vuonna 1927 valmistuneen laajennuksen luonnosteli Yrjö Sadeniemi ja piirustukset laati arkkitehti Ilmari Launis yleisten rakennusten ylihallituksen piirustuskonttorin avustuksella. Launis myös johti ja valvoi työmaata.²²

Vanhassa osassa uusittiin sähköjohdot ja juoma-altaat sekä ulkoseinät maalattiin. Laajennusosa lämmitettiin höyrykeskylämmityksellä kuten vanhakin osa. Uusissa luokkahuoneissa oli huonekohtainen raittiin ilman esilämmitys. Luokkien sähkövalaistus oli puoliepäsuora. Uusien luokkien lattiamateriaali oli trioliini ja käytävien lattiat olivat valettua marmorimosaiikkia.

Laajennusosan rakennejärjestelmä noudatti muuten vanhan osan mallia, vain välipohjien alalaattapalkkirakenne oli uutta.²³ Rakennesuunnitelmat teki pääurakoitsija.

Laajennuksen urakoi Teollisuus- ja maatalousrakennustoimisto Brander & Koskinen. Vesi- ja viemäryöt teki Oy Johto Ab ja lämmitysjärjestelmän urakoi Vesi ja lämpö Oy. Sähkötyöt teki Yleisten rakennusten ylihallituksen koneinsinöörin konttori.²⁴

Kuva 26

Laajennussuunnitelman katujulkisivupiirustus vuodelta 1924

Kuva 27.

Vuonna 1927 valmistuneen uuden juhlasalin kattokasetointia. Valokuva vuodelta 2002.



²² Launin itse kertomasta poiketen Helsingin Suomalainen Normaalilyseo 1887–1937, juhlaulkaisussa kerrotaan arkkitehti Väinö Toivion valvoneen työmaata.

²³ Välipohjarakenne ilmenee vuoden 1978 peruskorjauksen työselityksen rakennetyypeistä.

²⁴ Luettelo siviilirakennusten urakkasopimuksista 1924–1928



Kuva 28

Käytävän keskelle vuonna 1927 rakennettujen uusien portaiden kaiteet tehtiin voimistelusaliiin johtavan vanhan portaan kaiteen mallin mukaan..

Laajennustyön aikana koulu toimi tukalissa oloissa osin työmaana olevassa rakennuksessa. Laajennuksen valmistuessa koulussa oli 24 luokkaa ja 677 oppilasta.²⁵

Laajennuksen yhteydessä itäpäättyyn tehtiin uusi sisäänkäynti ja portaikko kellarista 2. kerrokseen. Laajennusosan kolmanteen kerrokseen sijoitettiin uusi juhlasali. Porras toisesta kerroksesta ylös sijoitettiin vanhaan rakennusosaan muodostuneen leveän käytävän keskelle.

Muutoksessa vanhan osan rungon keskelle jääneet kolme luokkahuonetta ja kellarikerroksen asunto sekä wc jouduttiin siirtämään. Tilalle saatiin komea juhlasali ja 14 uutta luokkahuonetta, joista osa jaettiin väliseinän kokoelmahuoneiksi, kritiikkihuoneiksi sekä naisopettajien taukokuoneeksi käymälöineen. Lisäksi kellariin tehtiin luonnontieteen oppisali, kokoelmahuone, kelkka- ja polkupyörävarasto, 1 asunto sekä uusi ateria- ja lukuhuone. Osa halkovarastosta muutettiin veistoluokaksi. Vanha suuruhuone muutettiin voimistelusalin pukuhuoneeksi. Entinen pukuhuone jäi opettajan pukuhuoneeksi.



Kuva 29

Osa laajennusosan ovista on vieläkin samantlaisia kuin alkuperäiset ovet. Mahdettiinko laajennusta tehtäessä siirtää purettujen luokkien vanhat ovet uusille paikoille?

²⁵ Helsingin Suomalainen Normaaliyseo, kertomus vuodelta 1927–1928

Laajennuksen ja vanhan osan rajalle tehtiin hissi, jolla pääsi 1. kerroksesta 4. kerrokseen.

Vaikka muutoksessa rakennuksen kokonaishahmo muuttui olennaisesti, julkisivuissa ja sisustuksessa toistettiin vanhasta osasta tuttuja yksityiskohtia ja materiaaleja.

4.3 Uusi kirjasto ja lukusali sisustettiin juhlasalin päälle vuonna 1934

Vuonna 1934 neljännen kerroksen kokoelmasali muutettiin maantiedon oppisaliksi ja siihen tehtiin porrastuva lattia. Oppivälinevarastosta erotettiin väliseinällä kartta- ja kuvavarasto. Ullakolle juhlasalin päälle sisustettiin kattoikkunoin valaistu kirjasto ja lukusali. Kellarin halkovaraston alle kaivettiin hiilivarasto. Vanhan osan lämpöjohdot uusittiin. Muutossuunnitelmat laati rakennushallituksen arkkitehti Hjalmar Åberg.

4.4 Pommitusvaurioiden korjaus vuosina 1944–1946²⁶

Helsingin pommituksissa vuonna helmikuun 26. päivänä 1944 rakennuksen Ratakadun puoleiseen seinään osui miinapommi. Paineaalto vaurioitti melkein kaikkia koulutalon huoneita. Maantiedon ja kemian erikoisluokat, viisi luokkahuonetta, kirjasto ja kokoelmahuoneet tuhoutuivat lähes täysin. Osa juhlasalista vaurioitui ja muun muassa urut hajosivat pahasti. Vain jotkin pihanpuoleiset kellarikerroksen huoneet säilyivät ehjinä.

Uudet biologian, maantiedon ja kemian luokat ja kokoelmahuoneet valmistuivat uusille paikoilleen vasta keväällä 1946. Kellariin tehtiin veistosali varasto- ja maalaushuoneineen. Kellarin ruokasalin yhteyteen rakennettiin pieni keittiö ja ruokasalia laajennettiin entiseen veistosaliin. Juhlasalin urkuparvi laajennettiin ja sen lattia laskettiin etureunastaan noin metrin alemmaksi urkujen korjauksen yhteydessä.

4.5 Uusi voimistelusalali valmistui vuonna 1952

Viisikymmenluvun alussa, kun Kouluhallitus tarvitsi voimistelusalinsa omaan käyttöön, rakennushallituksen arkkitehti Yrjö A. Waskinen suunnitteli Normaalityseon ja kouluhallituksen talojen väliin voimistelusalini ja kirjaston sekä opettajakandidaattien kritiikkihuoneita sisältävän lisärakennuksen.

Laajennusosan kellarikerrokseen sijoitui voimistelusalini ja näyttämö. Kadun varteen näyttämön yläpuolelle rakennettiin kapearunkoinen, kolmikerroksinen osa, johon sijoitettiin kirjasto ja 2 kritiikkihuonetta. Niihin kulku järjestettiin 1. ja 2. kerroksen välisen portaan välitasanteelta. Voimistelusalissa oli iso kattoikkuna, joka nojasi kirjasto-osan seinään. Vanha päädyn sisäänkäynti jouduttiin ohjaamaan uuteen paikkaan veistosalina toimineen entisen luon-

²⁶ Tehdyistä korjauksista ei ole säilynyt suunnitelmia ja kappaleen tiedot perustuvat Normaalityseon vuosikertomusten mainintoihin.



Kuva 30

Vuonna 1952 valmistunut voimistelusalini ja kirjasto-osa ratakadun puolelta.



Kuva 31

Yrjö Armas Veikko Waskinen syntyi Tampereella 9.8.1892 ja kuoli 22.7.1963¹. Hän suoritti ylioppilastutkinnon Tampereen klassisessa lyseossa 1912 ja valmistui kupariseppäksi 1913 ja arkkitehdiksi 1919. Hänet palkattiin ylimääräiseksi arkkitehdiksi Rakennushallitukseen vuonna 1920. Waskinen menestyi seuraavissa arkkitehtikilpailuissa – 1. sija Tampereen Viinikan kirkko (1932), 1. jaettu 1. sija Helsingin Krematorio (1919), 1. sija Sortavalan kansakoulu (1920), 2. sija Suomen messujen kioskki (1920), 1. sija OY. Suomen toimitalo, Yrjönkatu 17 (1932) sekä 1. sija Kirjatalo OY kutsukilpailu (1928).

nontieteen oppisalin läpi ja uuden voimistelusalin pukuhuoneet rakennettiin kirjastona toimineeseen entiseen kokoelmahuoneeseen.²⁷

Samalla uusittiin koko rakennuksen sähköverkko.²⁸

Vuonna 1954 talo maalattiin sisältä ja ulkoa ja vanhan voimistelusalin lattia uusittiin lahovaurion takia.²⁹

4.6 Teknisiä uudistuksia ja pieniä tilamuutoksia

Vuonna 1960 rakennettiin Kauko Ukkolan suunnitelmien mukaan vanhan hissin paikalle uusi isompi hissi, jolla pääsi myös kellariin. Vanha vuoden 1927 suunnitelmissa ollut hissi ehkä purettiin pommitusvaurioidenkorjausten yhteydessä.

Vuonna 1962 kalorifeeri-ilmastoinnista luovuttiin. Rakennushallituksen arkkitehti Toivo Heino suunnitteli muutokset. Vahtimestarin asuntoa laajennettiin entiseen kalorifeerikammioon (keittiö, kylpyhuone ja makuuhuone). Toiseen kalorifeerikammioon rakennettiin pihalta kuljettava wc. Voimistelusalin pukuhuone siirrettiin katusivulle ja opettajan pukuhuone sisustettiin kolmanteen kalorifeerikammioon. Entinen pukuhuone muutettiin kerhohuoneeksi.

Ensimmäisessä kerroksessa pääsisääntäytymisaulasta erotettiin kaksi vahtimestarin huonetta, joiden päälle sijoitettiin ilmastointikoneet. Toisessa kerroksessa opettajain huonetiloja järjestämällä muodostettiin kaksi kritiikkihuonetta.

Seuraavana vuonna remontoitiin talonmiehen ja siivoojan asunnot (väliseinämuutoksia) sekä tehtiin ruokalaan uusi keittiö. Toiseen kerrokseen tehtiin karttavarasto keskellä käytävää olevan portaan alle ja entisen naisopettajien huoneen tienoille koottiin opettajakandidaattien huoneet ja tupakkahuone.

Käytävien lattia päällystettiin uudelleen. Lämpökeskus ja putkistot uusittiin.

Rakennus maalattiin sisältä ja ulkoa vuonna 1964.

4.7 Peruskorjaus 1974–1980

Peruskoulu-uudistuksen myötä kouluun tuli tyttöjä ja 1970-luvun lopun peruskorjauksen yhteydessä opetuksessa siirryttiin aineluokkajärjestelmään.

Koulu toimi peruskorjauksen aikana puolitoista vuotta evakossa entisen ammattikoulun talossa, jossa toimii nykyisin kaupunkisuunnitteluviraston. Kotitaloutta opetettiin Sturenkadulla, tyttöjen liikuntasali oli Annankadulla ja poikien Bulevardilla. Viimeiset poikaluokat kirjoittivat ylioppilaisiksi keväällä 1979.

Arkkitehtitoimisto Aili ja Niilo Pulkka (Niilo Pulkka ja Martti Danska) suunnitteli peruskorjauksen, jossa luokkasidonnainen poikakoulu muutettiin aineluokkajärjestelmän mukaiseksi yhteiskouluksi. Tilat varustettiin sprinklereillä, ettei porashuoneita olisi tarvinnut erottaa omiksi palo-osastoikseen.

Kuva 32

Näkymä kirjaston lukusalista. Peruskorjauksessa esiin otetut vanhat sablonimaalatut friisit ovat jääneet valaisin-, sprinkleri- ja osin myöhemmin tehtyjen ilmastointiasennusten varjoon. Valokuva vuodelta 2002.



²⁷ Rakennusvalvontaviraston piirustusarkisto

²⁸ Normaalilyseon vuosikertomus 1952–1953

²⁹ Normaalilyseon vuosikertomus 1954–1955

Vuosina 1974–76 Kouluhallituksen talon peruskorjauksen yhteydessä tehtiin muutoksia lämmönjakohuoneessa, muuntamossa ja sähkökeskuksessa. Vuonna 1978 ikkunat vaihdettiin ja julkisivun joskus rappauksella peitetyt tiiliosat otettiin jälleen esiin.

Käytävälle rakennettiin uusi isompi hissi ja vessat kerroksiin. Toiseen kerrokseen sijoitettiin kirjasto pääportaan viereisiin kahteen luokahuoneeseen. Rehtorin huone ja kanslia muutettiin luokaksi. Koko länsipääty varattiin opettajanhuoneiksi ja kansliatiloiksi.

Kolmannen kerroksen juhlasaliin tehtiin korotettu näyttämö, jonka alle sijoitettiin tuolivarasto. Viereisestä luokahuoneesta erotettiin esiintyjien pukuhuone. Länsipäädyn luokahuoneita jaettiin pienemmiksi.

Neljännessä kerroksessa luokahuoneita jaettiin pienemmiksi. Yhdestä luokasta erotettiin yhdyskäytävä pääportaan ja uudemman portaan välille. Ullakolle juhlasalin yläpuolelle sisustettiin kielistudiot.

Kellariin raivattiin käytävä koko talon läpi. Poistettujen asuntojen tilat käytettiin teknisten töiden tilojen laajennuksena. Ruokalaan tehtiin uusi keittiö. Entinen wc muutettiin ruokalan laajennukseksi. Siivoojille ja opettajaharjoittelijoille tehtiin sosiaali-tiloja. Pukuhuoneen suihkut siirrettiin pois läpikulkukäytävän tieltä. Entinen suuruhuone jaettiin väliseinän terveydenhoitajan ja psykologin tiloiksi. Tyttöjen voimistelusalin näyttämö purettiin ja sen lattia pudotettiin samaan tasoon kuin salin lattia. Voimistelusalin katolle rakennetun Opettajakoulutuslaitoksen ruokalan kautta muodostui sisäyhteys naapuritaloon.



Kuva 33

Yksityiskohta Normaalilyseon Ratakadun puoleista julkisivua. Valokuva on 1970-luvulta luultavasti viimeisen peruskorjauksen valmistuttua.

5.1 Painetut lähteet

- Diplomi-insinöörit ja Arkkitehdit 1965 (Helsinki, 1965)
Diplomi-insinöörit ja Arkkitehdit 1991 (Jyväskylä, 1991)
Heikinheimo: Kansallinen elämäkerrasto (Porvoo, 1927)
Helsingin I normaalikoulu 1978–1979 (Helsinki, 1979)
Helsingin I normaalikoulu 1980–1981 (Helsinki, 1979)
Helsingin Normaalilyseo, kertomus vuodesta 1952–1953 (Helsinki, 1953)
Helsingin Suomalainen Alkeisopisto 1871–1887 (Helsinki, 1921)
Helsingin Suomalainen Normaalilysee, kertomus vuodesta 1905–1906
(Helsinki, 1906), Rehtori A. V. Strengin puhe uuden rakennuksen
vihkiäisissä 11.10.1905
Helsingin Suomalainen Normaalilyseo, kertomus vuodesta 1926–1927
(Helsinki, 1927)
Helsingin Suomalainen Normaalilyseo, kertomus vuodesta 1927–1928
(Helsinki, 1928)
Helsingin Suomalainen Normaalilyseo, kertomus vuodesta 1942–1943–1944
(Helsinki, 1944)
Helsingin Suomalainen Normaalilyseo, kertomus vuodesta 1945–1946
(Helsinki, 1946)
Helsingin Suomalainen normaalilyseo 1887–1937, juhlaulkaisu (Helsinki,
1937)
Henrik Lilius: Suomalaisen koulutalon historiaa (Helsinki, 1982)
Yliopiston Helsinki (toimittaja Eea Pekkala – Koskela) (Helsingin yliopisto,
1989)
Kaija Ollila, Kirsti Toppari: Puhvelista Punatulkuun – Helsingin vanhoja
kortteleita (Helsingin Sanomat, 1975)

Suomen insinöörejä ja arkkitehteja 1948 (Vaasa, 1948)

Suomen korkeakouluinsinöörit ja arkkitehdit 1956 (Helsinki, 1956)

Suomen virallinen tilasto. XVI Rakennustilasto 3, yleisten rakennusten
ylihallituksen kertomus vuosilta 1904–1906 (Helsinki, 1907)

5.2 Painamattomat lähteet

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston piirustusarkisto:
rakennuspiirustuksia

Helsingin yliopiston teknisen osaston piirustusarkisto:
rakennuspiirustuksia
peruskorjauksen rakennustyöselitys vuodelta 1978

Kansallisarkisto:

Koulurakennusten rakennus- ja korjausasiakirjat, RakH I Hd 1

Normaalilyseon rakennuskustannusarvio 22.5.1904

Normaalilyseon kalustuskustannusarvio 16.5.1905

Normaalilyseon ullakon sisustuskustannusarvio 10.1.1905

Luettelo siviilirakennusten urakkasopimuksista 1924–1928, RakH. II B2

Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939

Yleisten rakennusten ylihallituksen urakkasopimukset, -tarjoukset ja
takaussitoumukset 1904–1909, RakH I Ho3

Normaalilyseon uudisrakennuksen urakkasopimus 26.2.1904

Yleisten rakennusten ylihallituksen urakkasopimukset, -tarjoukset ja
takaussitoumukset 1924–1927, RakH I Ho5

Vuosikertomusten pohja-asiakirjat 1923–1928 RakH II Df1

Ilmari Launiken allekirjoittama käsikirjoitus julkaisematta jäänyttä
vuosikertomuskirjaa varten

5.3 Kuvalähteet

kansikuva on koulun oppilaan A. E. Järvisen maalaus vuosisadan alusta
takakannen kuva on yksityiskohta kuvasta numero 8

1. Norssin valokuvakokoelmat, kuvaaja tuntematon 1940 luku
2. heninen.net/sortavala/karta/lyseo/suomeksi.htm
3. Hannu Lunkka 2002
4. Helsingin kaupungin museon valokuva-arkisto, Daniel Nyblin 1891
5. Kansallinen elämäkerrasto
6. Helsingin kaupungin museon valokuva-arkisto, valokuvaaja tuntematon 1903
7. Hannu Lunkka 2002
8. Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939
9. Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939
10. Hannu Lunkka, 2002
11. Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939
12. Rakennustilasto 1904–1906
13. Norssin valokuvakokoelmat, Ä Fethulla, 1970-luvulla
14. Hannu Lunkka 2002
15. Normaalilyseon valokuva-arkisto, valokuvaaja tuntematon 1941
16. Hannu Lunkka 2002
17. Museoviraston historian kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon 1924
18. Museoviraston historian kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon 1924
19. Museoviraston historian kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon 1924
20. Museoviraston historian kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon 1924
21. Hannu Lunkka 2002
22. Hannu Lunkka 2004
23. Hannu Lunkka 2004
24. Museoviraston historian kuva-arkisto, Atelier Apollo 1906
25. Suomen insinöörejä ja arkkitehteja 1948
26. Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset II 1811–1939
27. Hannu Lunkka 2002
28. Hannu Lunkka 2002
29. Hannu Lunkka 2002
30. Hannu Lunkka 2002
31. Suomen insinöörejä ja arkkitehteja 1948
32. Hannu Lunkka
33. Norssin valokuvakokoelmat, Ä Fethulla, 1970-luvulla

6 Piirustusluettelo

Seuraavilla sivuilla on luettelo Kansallisarkistossa, Helsingin kaupunginarkistossa, Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston piirustusarkistossa sekä Helsingin yliopiston teknisen osaston piirustusarkistossa säilytettävistä Normaalilyseon sekä Alkeisopiston talojen arkkitehtipiirustuksista.

Esimerkiksi pommitusvauriokorjausten yhteydessä tehdyistä muutoksista Normaalilyseon talossa ei löytynyt piirustuksia mistään mainituista arkistoista.

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
---------------	----	---------	------------------	---------	------------

Suomalaisen alkeisopiston uudisrakennus

Suomalaisen alkeisopiston vahvistetut pohjapiirustukset ja leikkaukset

RakH. II ldb 48 1	syyskuu 1876	Sjöström	asemapiirustus	
RakH. II ldb 48 2a	lokakuu 1876	Sjöström	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3a	lokakuu 1876	Sjöström	2. ja 3. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 5	lokakuu 1876	Sjöström	leikkaus a- b	1/100
RakH. II ldb 49 6a	lokakuu 1876	Sjöström	leikkaus c-d	1/100
RakH. II ldb 49 8	syyskuu 1876	Sjöström	julkisivu Ratakadulle, laveerattu	1/100
RakH. II ldb 49 9	syyskuu 1876	Sjöström	julkisivu pihalle, laveerattu	1/100
RakH. II ldb 49 10	syyskuu 1876	Sjöström	päätyjulkisivu, laveerattu	1/100

Vahvistamattomia kopiota edellisistä

RakH. II ldb 48 2f	lokakuu 1876	Sjöström	kellari ja 1. kerros	1/100
--------------------	--------------	----------	----------------------	-------

Vanhempia versioita edellisistä

RakH. II ldb 48 2b	syyskuu 1876	Sjöström	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3b	syyskuu 1876	Sjöström	2. ja 3. kerros	1/100
RakH. II ldb 49 7	syyskuu 1876	Sjöström	leikkaus a- b	1/100
RakH. II ldb 49 6b	syyskuu 1876	Sjöström	leikkaus c-d	1/100

Päiväämättömät vanhemmat pohjaluonnokset

RakH. II ldb 48 2g		Sjöström	1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3g		Sjöström	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3h		Sjöström	3. kerros	1/100

Vahvistetut Alkeisopiston käymälärakennuksen piirustukset ja työmaa-aikainen tulipesämuutos

RakH. II ldb 49 11	helmikuu 1878	Sjöström	asemapiirustus	
RakH. II ldb 49 12	helmikuu 1878	Sjöström	kellari ja 1. kerros, tulisijamuutos	1/100
RakH. II ldb 49 13	helmikuu 1878	Sjöström	2. ja 3. kerros, tulisijamuutos	1/100
RakH. II ldb 49 14	helmikuu 1878	Sjöström	leikkaus a- b, tulisijamuutos	1/100

Ulkohuonerakennuksen vahvistetut piirustukset

RakH. II ldb 51 1	helmikuu 1878	Sjöström	pohja, julkisivut ja leikkaukset	1/100
-------------------	---------------	----------	----------------------------------	-------

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
---------------	----	---------	------------------	---------	------------

Alkeisopiston talon myöhempiä piirustuksia

Normaalilyseon ajalta

RakH. II ldb 50 15	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 50 16	2. ja 3. kerros	1/100
RakH. II ldb 50 17b	asemapiirros ja julkisivu	1/200, 1/100
RakH. II ldb 50 18b	julkisivu Ratakadulle	1/100
RakH. II ldb 48 2e	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3e	2. ja 3. kerros	1/100

Normaalilyseon päiväämättömät mittauspiirustukset, tehty luultavasti normaalilyseon muuttaessa pois talosta

RakH. II ldb 48 2c	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3d	2. ja 3. kerros	1/100

Mittausmuistiinpanot edellisiin

RakH. II ldb 48 2d	kellari ja 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 48 3f	2. ja 3. kerros	1/100

Entisen normaalilyseon piirustuksia

RakH. II ldb 48 3c	2. ja 3. kerros	1/100
--------------------	-----------------	-------

Päiväämättömiä "valtioneuvoston" mittauspiirustuksia

RakH. II ldb 50 19	ullakko	1/100
RakH. II ldb 50 20a	pihajulkisivu	1/100
RakH. II ldb 50 20b	pihajulkisivu	1/100

Koulurakennuksen osin toteuttamaton korotus- ja muutosehdotus

RakH. II ldb 50 21	15.9.1920	Tarjanne	ullakko ja leikkaukset	1/100
RakH. II ldb 50 22	15.9.1920	Tarjanne	julkisivu Ratakadulle	1/100
RakH. II ldb 50 23	15.9.1920	Tarjanne	julkisivu pihalle	1/100
RakH. II ldb 50 24	15.9.1920	Tarjanne	julkisivu itään	1/100

Entisen normaalilyseon piirustuksia, joissa näkyy toteutunut osa ullakon korotuksesta

RakH. II ldb 48 4	leikkaus a- b	1/100
RakH. II ldb 50 17a	asemapiirros ja julkisivu	1/200, 1/100
RakH. II ldb 50 18a	julkisivu Ratakadulle	1/100

Ulkohuonerakennuksen piirustuksia Normaalilyseoon ajalta

RakH. II ldb 51 2a	pohja, julkisivut ja leikkaukset	1/100
RakH. II ldb 51 2b	pohja, julkisivut ja leikkaukset	1/100
RakH. II ldb 51 2c	pohja, julkisivut ja leikkaukset	1/100

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
---------------	----	---------	------------------	---------	------------

Normaalilyseon uudisrakennus vuodelta 1905

vahvistetut piirustukset

RakH. II ldb 39 1a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	asemapiirustus	1/200
RakH. II ldb 39 2a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	kellari	1/100
RakH. II ldb 39 2c	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	kellari, käymälä ja pukuhuone	1/100
			muutettu	
RakH. II ldb 39 3a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	1. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 4a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 5a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	3. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 6a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	ullakko	1/100
RakH. II ldb 40 7a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	leikkaus porrashuoneen kohdalta	1/50
RakH. II ldb 40 8	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	pituusleikkaus, etelään	1/67
RakH. II ldb 40 9a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	pituusleikkaus, pohjoiseen	1/67
RakH. II ldb 40 10a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu Ratakadulle	1/67
RakH. II ldb 40 11a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu Annankadulle	1/50
RakH. II ldb 40 12a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu etelään	1/67
RakH. II ldb 41 13a	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu itään	1/50

Signeeraatut ja vahvistetut kopiot, joissa lisäksi luokkahuoneiden mittoja ja pinta-aloja

RakH. II ldb 39 1b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	asemapiirustus	1/200
RakH. II ldb 39 2b	23.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	kellari	1/100
RakH. II ldb 39 2d	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	kellari, käymälä ja pukuhuone	1/100
			muutettu	
RakH. II ldb 39 3b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	1. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 4c	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 5c	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	3. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 6c	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	ullakko	1/100
RakH. II ldb 40 7b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	poikkileikkaus	1/50
RakH. II ldb 40 9b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	pituusleikkaus	1/67
RakH. II ldb 40 10b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu Ratakadulle	1/67
RakH. II ldb 40 11b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu Annankadulle	1/50
RakH. II ldb 40 12b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu etelään	1/67
RakH. II ldb 41 13b	22.5.1903	Ahrenberg ja Gripenberg	julkisivu itään	1/50

Signeeraamattomat pohjapiirustukset, joihin on merkitty lyijykynällä rautaiset lattiapalkit ja huonenumerointi

RakH. II ldb 39 4b	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 5b	3. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 6b	ullakko	1/100

Signeeraamattomat kopiot

RakH. II ldb 39 3c	1. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 4d	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 5d	3. kerros	1/100
RakH. II ldb 39 6d	ullakko	1/100
RakH. II ldb 40 12c	julkisivu etelään, luonnos	1/67

Signeeraamattomat mittapiirustukset

RakH. II ldb 41 14	-	mittapiirustus, ullakko	1/100
RakH. II ldb 41 15	-	mittapiirustus, 3. kerros	1/100
RakH. II ldb 41 16	-	mittapiirustus, 2. kerros	1/100
RakH. II ldb 41 17	-	mittapiirustus, 1. kerros	1/100
RakH. II ldb 41 18	-	mittapiirustus, kellari	1/100

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
---------------	----	---------	------------------	---------	------------

Pääosin signeeraamattomia Normaalityöön uudisrakennuksen luonnoksia ennen vuotta 1903

jos tekijän nimi on suluissa piirustus on signeeraamaton ja tekijä on arvattu suunnitelman ja käsialan perusteella

Mahdollisesti toiselle tontille tehty luonnos, jonka julkisivut uusrenessanssia

RahH. II idb 46 20	-	pohjakerros	1/200
RahH. II idb 46 21	-	1. kerros	1/200
RahH. II idb 46 22	-	2. kerros	1/200
RahH. II idb 46 23	-	julkisivu	1/200
RahH. II idb 46 24	-	julkisivu	1/200
RahH. II idb 46 25	-	julkisivu	1/200
RahH. II idb 46 26	-	julkisivu	1/200

U-muotoisessa pohjassa keskikäytävän varressa pieniä huoneita. 12 oppisalia. 2½ kerrosta

RahH. II idb 47 35	Fl. Granholm	pohjakerros	
RahH. II idb 47 36	Fl. Granholm	1. kerros	
RahH. II idb 47 37	Fl. Granholm	2. kerros	
RahH. II idb 47 38	Fl. Granholm	3. kerros	

Annankadun suuntainen luonnos, jossa porrashuone Ratakadun päädyssä ja voimistelusalit ½ kerrosta alemmaa

Merimiehenkadun varressa

RahH. II idb 47 32	(Gripenberg ?)	pohjakerros	1/200
RahH. II idb 47 33	(Gripenberg ?)	1. kerros	1/200
RahH. II idb 47 34	(Gripenberg ?)	2. kerros	1/200
RahH. II idb 47 39	(Gripenberg ?)	julkisivuluonnos	

Viimeistelty luonnos edellisen pohjalta

RahH. II idb 44 1a	1895?	(Ahrenberg ?)	asemapiirustus	1/500
RahH. II idb 44 1b	1895?	(Ahrenberg ?)	asemapiirustus, kopio	1/500
RahH. II idb 44 2a	1895?	(Ahrenberg ?)	kellari	1/200
RahH. II idb 44 2b	1895?	(Ahrenberg ?)	kellari, kopio	1/200
RahH. II idb 44 3a	1895?	(Ahrenberg ?)	1. kerros	1/200
RahH. II idb 44 3b	1895?	(Ahrenberg ?)	1. kerros, kopio	1/200
RahH. II idb 44 4a	1895?	(Ahrenberg ?)	2. kerros	1/200
RahH. II idb 44 4b	1895?	(Ahrenberg ?)	2. kerros, kopio	1/200
RahH. II idb 44 5a	1895?	(Ahrenberg ?)	3. kerros	1/200
RahH. II idb 44 5b	1895?	(Ahrenberg ?)	3. kerros, kopio	1/200
RahH. II idb 44 6a	1895?	(Ahrenberg ?)	leikkaus a-b	1/200
RahH. II idb 44 6b	1895?	(Ahrenberg ?)	leikkaus a-b, kopio	1/200
RahH. II idb 44 7a	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu Ratakadulle, laveerattu	1/200
RahH. II idb 44 7b	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu Ratakadulle, kopio	1/200
RahH. II idb 44 8a	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu Annankadulle, laveerattu	1/200
RahH. II idb 44 8b	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu Annankadulle, kopio	1/200
RahH. II idb 44 8a	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu itään, laveerattu	1/200
RahH. II idb 44 9b	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu itään, kopio	1/200
RahH. II idb 44 10a	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu etelään, laveerattu	1/200
RahH. II idb 44 10b	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivu etelään, kopio	1/200
RahH. II idb 44 11	1895?	(Ahrenberg ?)	julkisivudetalji, laveerattu	1/67

Ratakadun varteen käännetty U-muotoinen pohja, johon päälle luonnosteltu H-pohjaa.

RahH. II idb 46 27	(Ahrenberg ?)	luonnos b, asemapiirustus	1/400
RahH. II idb 46 28	(Ahrenberg ?)	luonnos b, kellari	1/200
RahH. II idb 46 29	(Ahrenberg ?)	luonnos b, 1. kerros	1/200
RahH. II idb 47 30	(Ahrenberg ?)	luonnos b, 2. kerros	1/200
RahH. II idb 47 31	(Ahrenberg ?)	luonnos b, 3. kerros	1/200

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
Viimeistelty luonnos edellisen pohjalta, jossa pohja H-muotoinen, vain vaateilat puuttuvat					
RahH. II idb 45 12	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	asemapiirustus	1/400	
RahH. II idb 45 13a	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	kellari, signeerattu	1/200	
RahH. II idb 45 13b	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	kellari, kopio	1/200	
RahH. II idb 45 14	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	1. kerros, signeerattu	1/200	
RahH. II idb 45 15a	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	2. kerros, signeerattu	1/200	
RahH. II idb 45 15b	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	2. kerros, kopio	1/200	
RahH. II idb 45 16a	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	3. kerros, signeerattu	1/200	
RahH. II idb 45 16b	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	3. kerros, kopio	1/200	
RahH. II idb 45 17	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	leikkaus, signeerattu	1/200	
RahH. II idb 45 18	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	julkisivu Ratakadulle	1/200	
RahH. II idb 45 19	23.9.1902	Gripenberg ja Ahrenberg	julkisivu Annankadulle	1/200	

Rakennushallituksen arkisto II kansallisarkistossa

arkistotunnus	no	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
---------------	----	---------	------------------	---------	------------

Normaalilyseon laajennusosa vuodelta 1925

vahvistetut piirustukset

RakH. II ldb 42 1a	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	kellari	1/100
RakH. II ldb 42 2a	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	1. kerros	1/100
RakH. II ldb 42 3a	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	2. kerros	1/100
RakH. II ldb 42 4a	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	3. kerros	1/100
RakH. II ldb 43 5a	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	4. kerros	1/100
RakH. II ldb 43 6	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	ullakko	1/100
RakH. II ldb 43 7	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	leikkaukset a-b ja c-d	1/100
RakH. II ldb 43 8	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	julkisivu Ratakadulle	1/100
RakH. II ldb 43 9	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	julkisivu etelään	1/100
RakH. II ldb 43 10	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	julkisivu itään ja asemapiirustus	1/100, 1/200

vahvistetut kopiot, joissa on esitetty myös purettavat rakenteet

RakH. II ldb 42 1b	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	kellari, kopio + purettavat rakenteet	1/100
RakH. II ldb 42 2b	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	1. kerros, kopio + purettavat	1/100
RakH. II ldb 42 3b	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	2. kerros, kopio + purettavat	1/100
RakH. II ldb 42 4b	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	3. kerros, kopio + purettavat	1/100
RakH. II ldb 43 5b	15.5.1925	Launis ja Sadeniemi	4. kerros, kopio + purettavat	1/100

Signeeraamattomia Normaalilyseonlaajennusluonnoksia ennen vuotta 1925

ehdotus a

RakH. II ldb 43 11	-	-	luonnos a, 1 krs	1/200
RakH. II ldb 43 13	-	-	luonnos a, välikerros	1/200
RakH. II ldb 43 14	-	-	luonnos a, 2 krs	1/200
RakH. II ldb 43 16	-	-	luonnos a, 3 krs	1/200
RakH. II ldb 43 18	-	-	luonnos a, 4 krs	1/200
RakH. II ldb 43 19	-	-	luonnos a, ullakko	1/200
RakH. II ldb 43 21	-	-	luonnos a, leikkaus a-b	1/200

ehdotus b

RakH. II ldb 43 12	-	-	luonnos b, 1 krs	1/200
RakH. II ldb 43 15	-	-	luonnos b, 2 krs	1/200
RakH. II ldb 43 17	-	-	luonnos b, 3-4 krs	1/200
RakH. II ldb 43 20	-	-	luonnos b, ullakko	1/200
RakH. II ldb 43 22	-	-	luonnos b, leikkaus a-b	1/200

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston piirustusarkisto

kuvausnumero	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
Muutoksia normaalilyseon rakennuksen sisätiloissa				
mm. kaarikattoinen kirjastonlukusali juhlasalin yläpuolelle				
75-013766	26.5.1934	Hj. Åberg ja Y. Sadeniemi	kellarikerros	1/100
75-013767	26.5.1934	Hj. Åberg ja Y. Sadeniemi	4. kerros	1/100
75-013768	26.5.1934	Hj. Åberg ja Y. Sadeniemi	ullakko	1/100
Kouluhallituksen talon voimistelusalin pukuhuonetta laajennetaan ja pesutupa siirretään				
75-013769	26.5.1934	Hj. Åberg ja Y. Sadeniemi	kellari ja 1. kerros	1/100
Toteuttamaton Kouluhallituksen talon ullakon käyttöönottosuunnitelma - myös hissi itäkäytävälle ja keskuslämmitys				
75-013771	15.1.1945	R. Westman (?) ja Erkki Huttunen	kellari ja 1. kerros	1/100
75-013772	15.1.1945	R. Westman (?) ja Erkki Huttunen	2. ja 3. kerros	1/100
75-013773	15.1.1945	R. Westman (?) ja Erkki Huttunen	ullakko ja leikkaus	1/100
75-013774	15.1.1945	R. Westman (?) ja Erkki Huttunen	päätyjulkisivu ja leikkaus	1/100
75-013775	15.1.1945	R. Westman (?) ja Erkki Huttunen	julkisivu Ratakadulle	1/100
Uusi voimistelusalin- ja kirjavarasto-osa Kouluhallituksen ja Normaalilyseon talojen väliin				
75-013777	4.1.1952		asemapiirustus	1/500
75-013778	4.1.1952	Y. A. Waskinen, Georg Wigström (?) ja Erkki Huttunen	kellari	1/100
75-013779	4.1.1952	Y. A. Waskinen, Georg Wigström (?) ja Erkki Huttunen	kirjavaraston pohjat	1/100
75-013780	4.1.1952	Y. A. Waskinen, Georg Wigström (?) ja Erkki Huttunen	leikkaus a-a	1/100
75-013781	4.1.1952	Y. A. Waskinen, Georg Wigström (?) ja Erkki Huttunen	julkisivu Ratakadulle	1/100
75-013782	4.1.1952	Y. A. Waskinen, Georg Wigström (?) ja Erkki Huttunen	leikkaus b-b	1/100
Uusi hissi Normaalilyseon taloon ja signeeraamattomat ajantasakuvat (?) lupasarjan liitteinä				
75-013784	17.7.1959	Kauko Ukkola	ullakko	1/50
75-013785	17.7.1959	Kauko Ukkola	detaljeja	1/20
75-013786	17.7.1959	Kauko Ukkola	detaljeja	1/20
75-013787	21.7.1959	Kauko Ukkola	pohjia ja leikkauksia	1/50
75-013788	-	-	asemapiirustus	1/200
75-013789	-	-	kellari	1/100
75-013790	-	-	1. kerros	1/100
75-013791	-	-	2. kerros	1/100
75-013792	-	-	3. kerros	1/100
75-013793	-	-	4. kerros	1/100
75-013794	-	-	ullakko	1/100
Pieniä muutoksia normaalilyseon talossa				
mm. kirkkihuoneet vaateaulaan ja vahtimestarinhuoneet eteisaulaan ja väliseinämuutoksia kansliassa ja opettajien huoneissa				
75-013796	26.3.1962	Toivo Heino (?)	asemapiirustus	1/500
75-013797	27.2.1962	Toivo Heino (?)	kellarikerros	1/100
75-013798	28.2.1962	Toivo Heino (?)	1. kerros	1/100
75-013799	27.2.1962	Toivo Heino (?)	2. kerros	1/100
Pieniä muutoksia normaalilyseon talossa				
mm. ruokalamuutos kellarissa, kandidaattien huoneet, kokoelmahuone ja karttavarasto 2. kerrokseen, muutoksia opettajan huoneissa				
75-013801	26.3.1962	Toivo Heino (?)	asemapiirustus	1/500
75-013802	29.11.1962	Toivo Heino (?)	kellari	1/100

75-013803	23.4.1962	Toivo Heino (?)	2. kerros	1/100
75-013804	23.4.1962	Toivo Heino (?)	3. kerros	1/100
75-013805	23.4.1962	Toivo Heino (?)	4. kerros	1/100
75-013806	23.4.1962	Toivo Heino (?)	ullakko	1/100
75-013807	7.11.1962	Toivo Heino (?)	leikkaukset	1/100

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston piirustusarkisto

kuvausnumero	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
--------------	---------	------------------	---------	------------

Opettajankoulutuslaitoksen peruskorjaus

sekä ruokasali voimistelusalin katolle ja teknisten tilojen muutoksia Normaalityyseen talossa

75-037528	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	asemapiirustus	1/500
75-037529	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	1/100
75-037530	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	1/100
75-037531	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	1/100
75-037532	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	3 kerros	1/100
75-037533	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ullakko kerros	1/100
75-037534	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus a-a	1/100
75-037535	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus b-b ja rakennetyypit	1/100
75-037536	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus c-c	1/100
75-037537	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	julkisivu Ratakadulle	1/100
75-037538	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	julkisivu Merimiehenkadulle	1/100
75-037539	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	Normaalityyseen kellari	1/100
75-037540	27.11.1974	Niilo Pulkka ja Martti Danska	julkisivu itään	1/100

Työpiirustukset edellisestä

77-029761	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	1/50
77-029762	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	1/50
77-029763	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	1/50
77-029764	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	3. kerros	1/50
77-029765	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/50
77-029766	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/50
77-029767	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	Normaalityyseen kellari	1/50
77-029768	10.2.1975	Niilo Pulkka ja Martti Danska	Normaalityyseen kellari	1/50

Työmaa-aikaisia muutoksia Opettajankoulutuslaitoksessa ja pannuhuonemuutos Normaalityyseen kellarissa

77-010972	22.10.1976	Niilo Pulkka ja Martti Danska	asemapiirustus	1/500
77-010973	22.10.1976	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	
77-010974	22.10.1976	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	
77-010975	22.10.1976	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	
77-010976	22.10.1976	Niilo Pulkka ja Martti Danska	Normaalityyseen kellari	

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston piirustusarkisto

kuvasnumero	päiväys	allekirjoitukset	sisältö	mittakaava
-------------	---------	------------------	---------	------------

Normaalilyseon peruskorjaus

79-012765	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	asemapiirustus	1/500
79-012766	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	1/100
79-012767	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	1/100
79-012768	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	1/100
79-012769	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	3. kerros	1/100
79-012770	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/100
79-012771	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ullakko	1/100
79-012772	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus a-a	1/100
79-012773	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus b-b	1/100
79-012774	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	leikkaus c-c voimistelusalin kohdalta	1/100
79-012775	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	julkisivu Ratakadulle	1/100
79-012776	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	julkisivu Merimiehenkadulle	1/100
79-012777	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	päätyjulkisivu Annankadulle	1/100
79-012778	29.9.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	sadekatos	1/100

Työpiirustukset edellisestä

81-047589	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	1/50
81-047590	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	kellari	1/50
81-047591	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	1/50
81-047592	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	1. kerros	1/50
81-047593	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	1/50
81-047594	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	2. kerros	1/50
81-047595	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	3. kerros	1/50
81-047596	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	3. kerros	1/50
81-047597	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/50
81-047598	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/50
81-047599	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ullakko	1/50
81-047600	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ullakko	1/50
81-047601	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	alempi kellari	1/50
81-047602	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ikkunadetalji 1 ja 2	1/1
81-047603	1.12.1978	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ikkunadetalji 3-5	1/1

Työmaa-aikaisia muutoksia Normaalilyseon talossa, uusi tekstiilitöiden varasto ja englannin luokasta puretaan nouseva lattia

81-023553	29.7.1980	Niilo Pulkka ja Martti Danska	asemapiirustus	1/500
81-023554	29.7.1980	Niilo Pulkka ja Martti Danska	4. kerros	1/100
81-023555	29.7.1980	Niilo Pulkka ja Martti Danska	ullakko	1/100

Portti Merimiehenkadun varteen Normaalilyseon pihalle

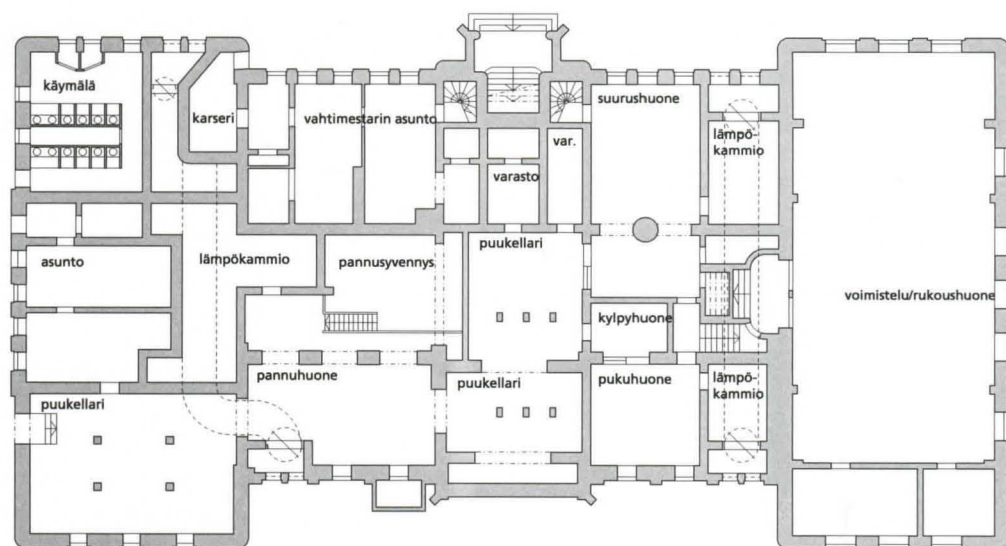
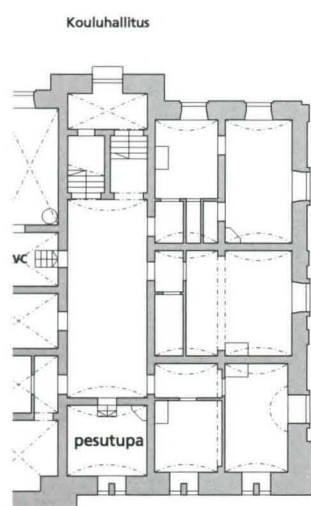
77-054770	28.7.1977	Martti Danska	asemapiirustus	1/500
77-054771	28.7.1977	Martti Danska	portti Merimiehenkadulle	1/20

Kaupungin arkisto

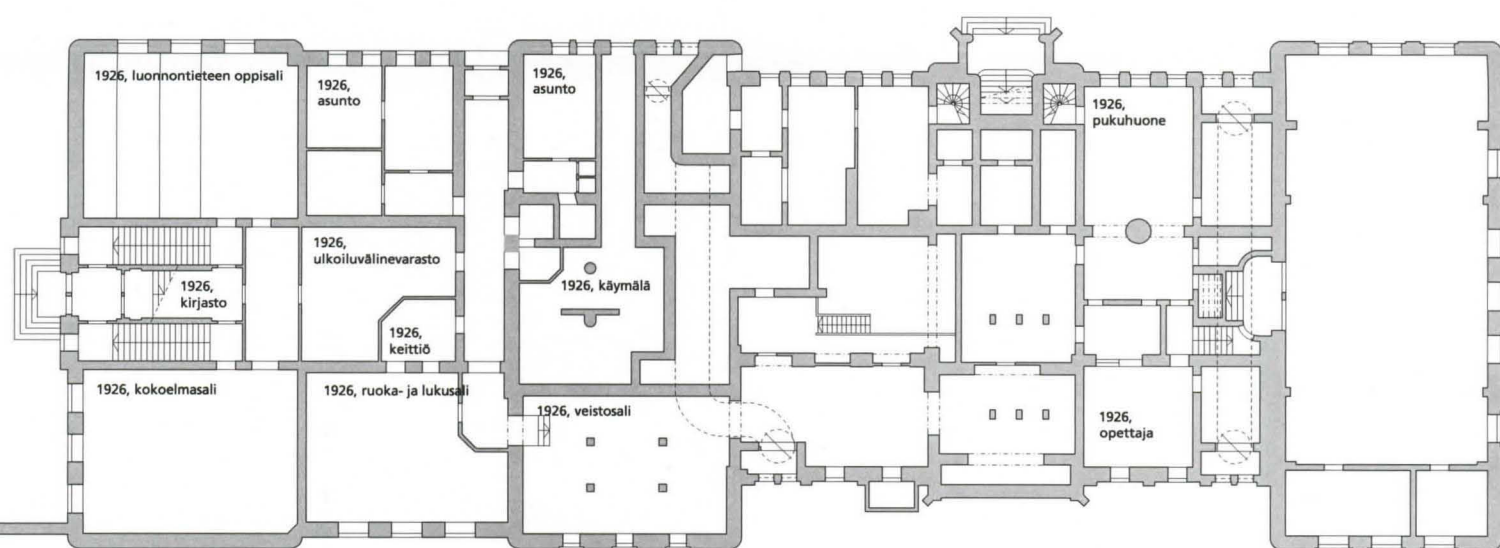
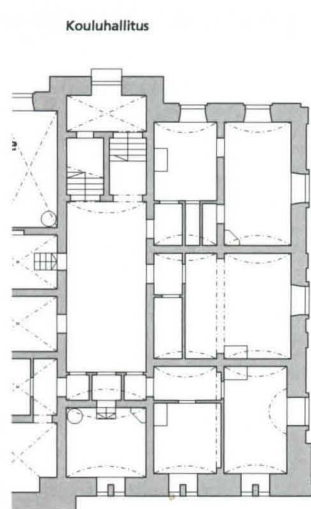
päiväys	allekirjoitukset	sisältö
Helsingin suomalaisen alkeiskoulun uudisrakennus		
lokakuu 1876	Sjöström	asemapiirustus
lokakuu 1876	Sjöström	kellari ja 1. kerros
lokakuu 1876	Sjöström	2. ja 3. kerros
lokakuu 1876	Sjöström	leikkaus a- b
lokakuu 1876	Sjöström	leikkaus c-d
lokakuu 1876	Sjöström	julkisivu Ratakadulle
lokakuu 1876	Sjöström	julkisivu pihalle
lokakuu 1876	Sjöström	päätyjulkisivu
Työmaa-aikainen tulisijamuutos edelliseen ja ulkokuonerakennus		
helmikuu 1878	Sjöström	asemapiirustus
helmikuu 1878	Sjöström	2. ja 3. kerros
helmikuu 1878	Sjöström	leikkaus a- b
helmikuu 1878	Sjöström	ulkokuone

7 Piirustussarja rakennuksesta tehdyistä muutoksista

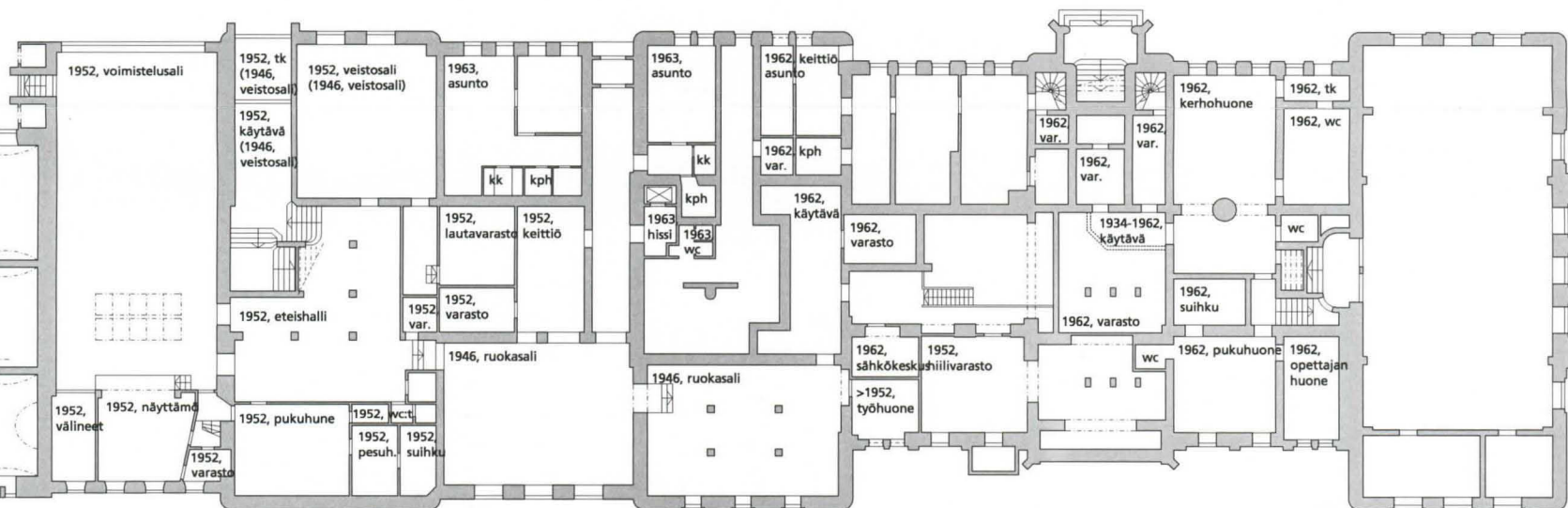
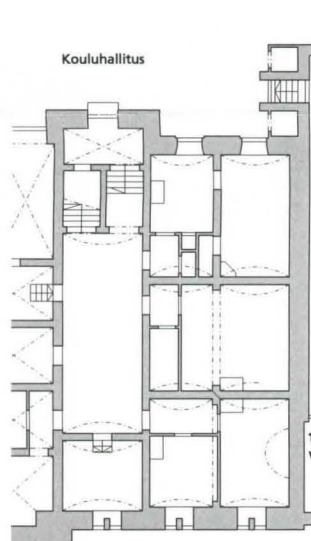
Seuraavien sivujen piirustussarjassa esitetään Normaalilyseon rakennuksen tärkeimmät rakennusvaiheet. Piirustukset pohjautuvat pääosin edellisessä luvussa luetteloituihin vanhoihin piirustuksiin ja osin esimerkiksi pommituskorjausten osalta, tiedot perustustuvat eri lähteiden tekstimainintoihin.



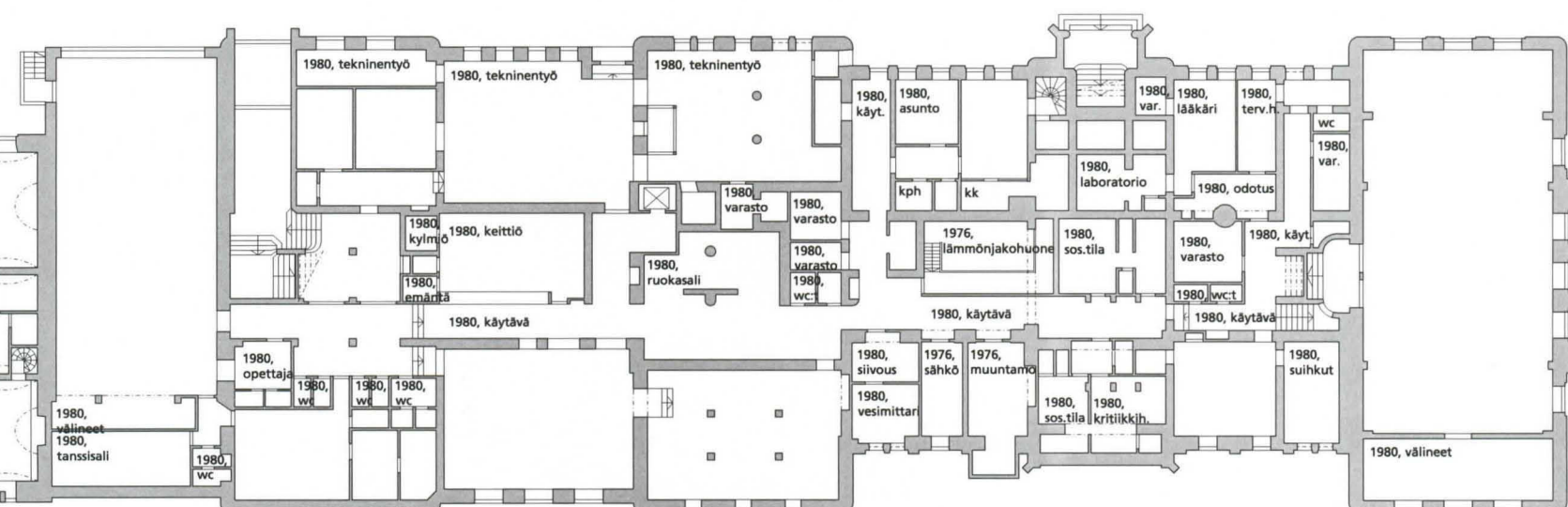
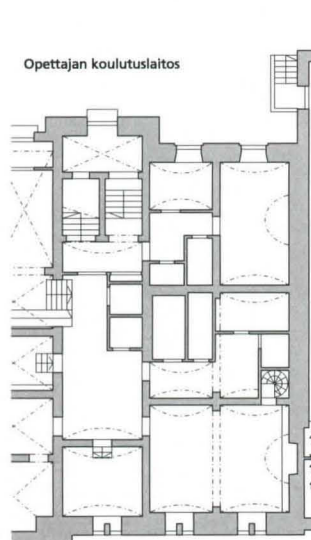
1906



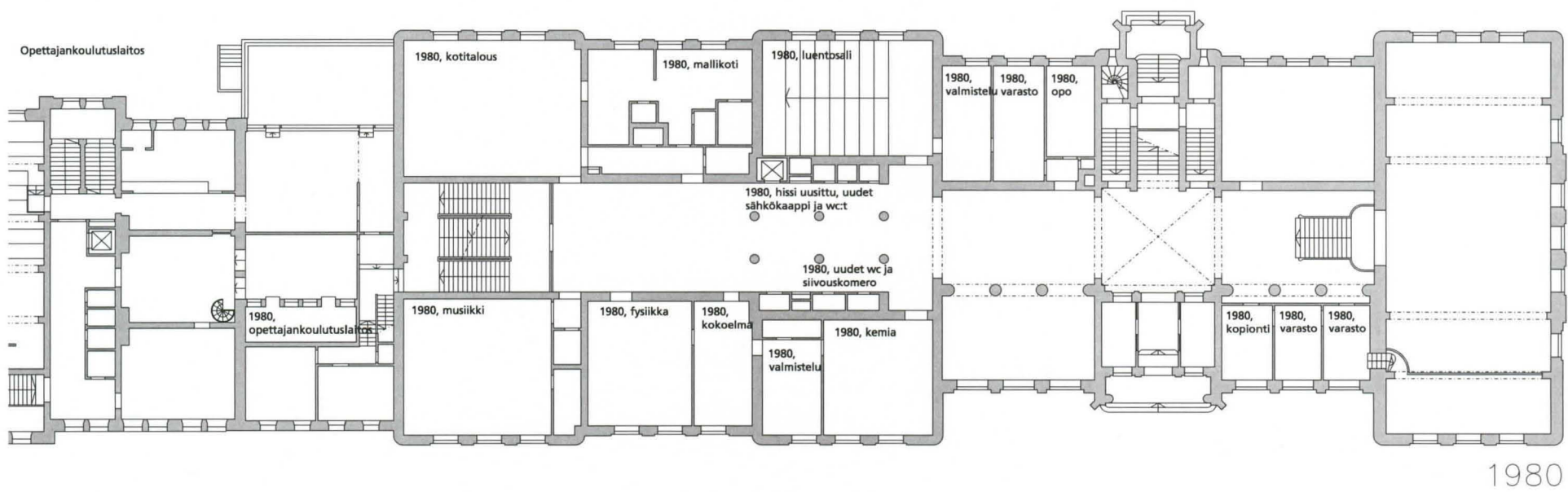
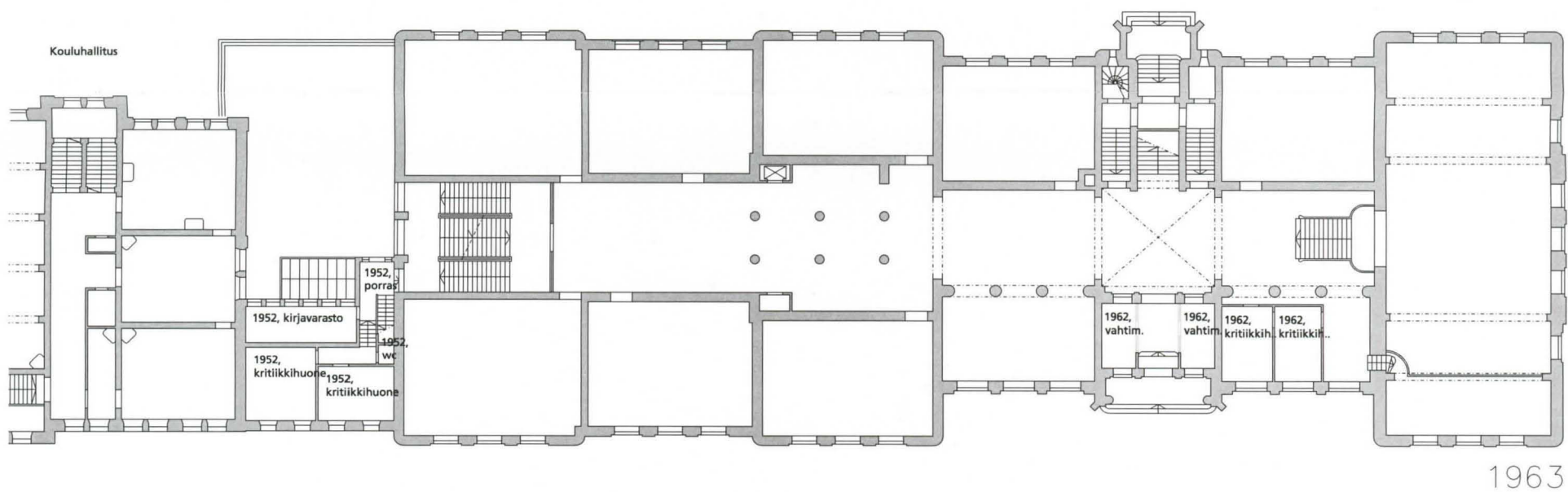
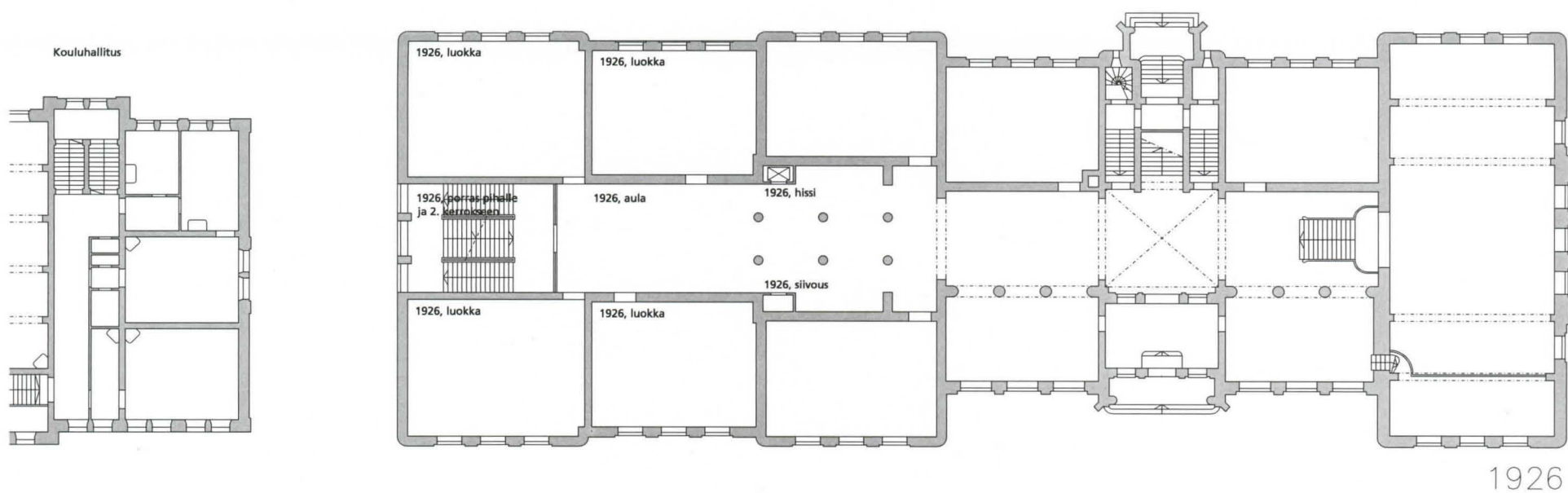
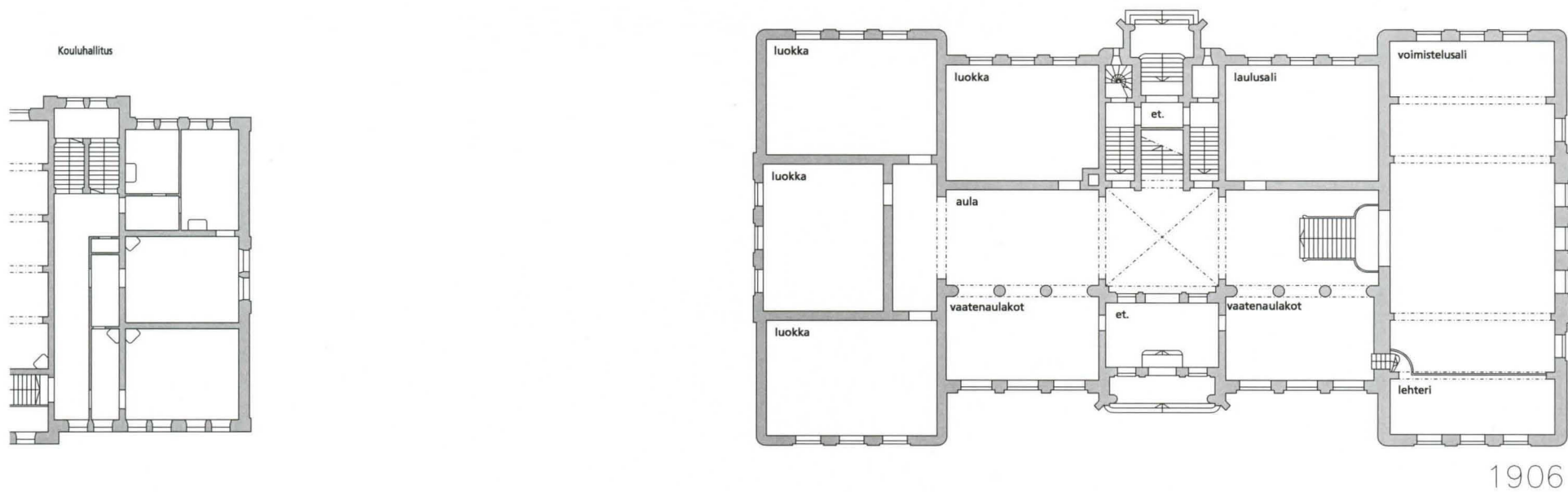
1926

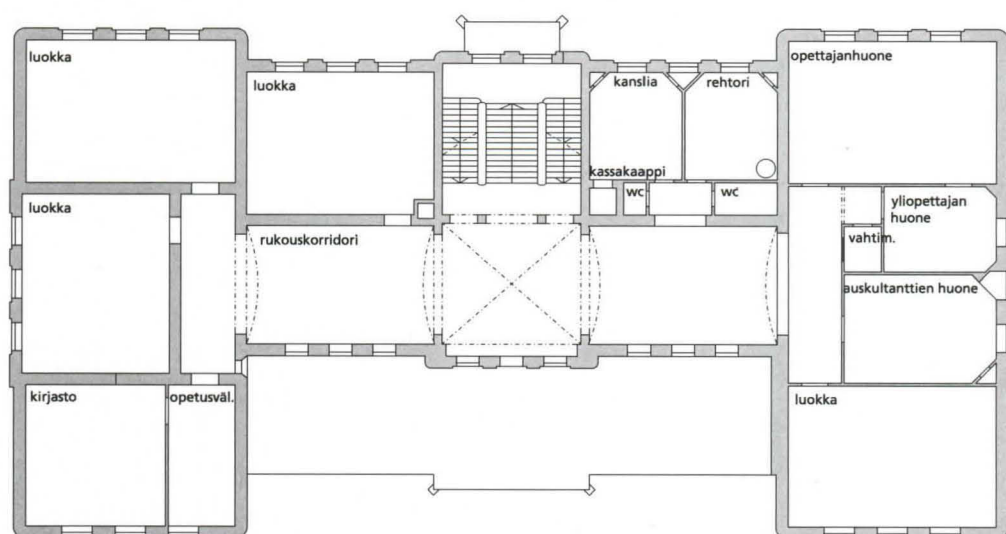
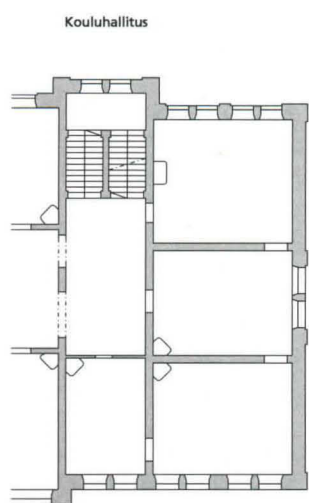


1963

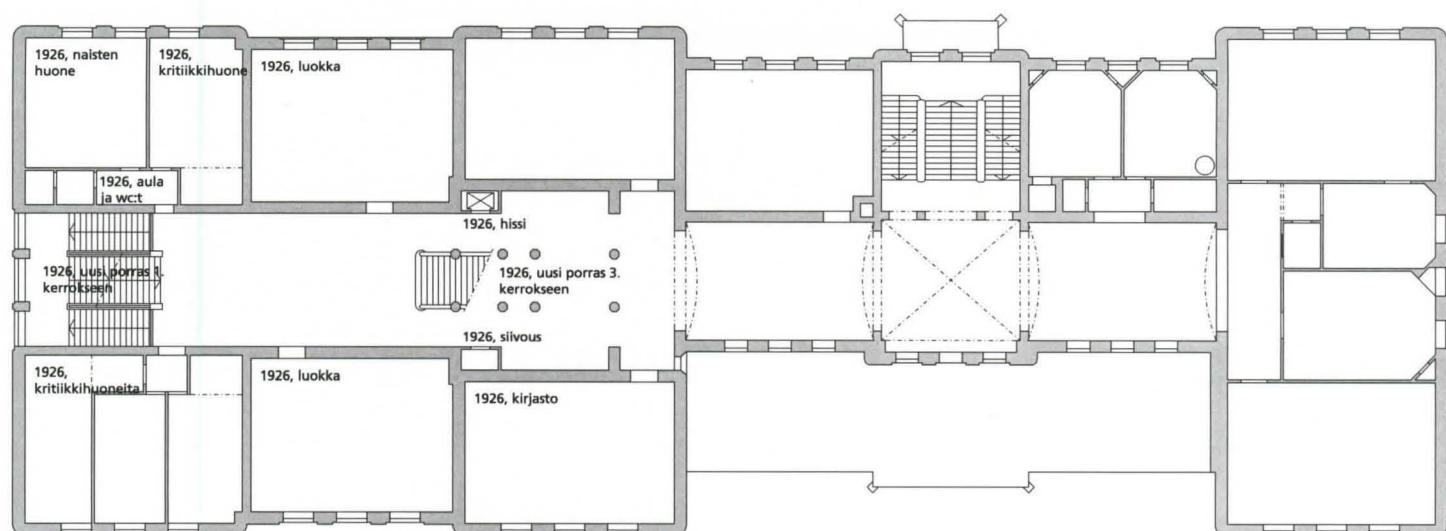
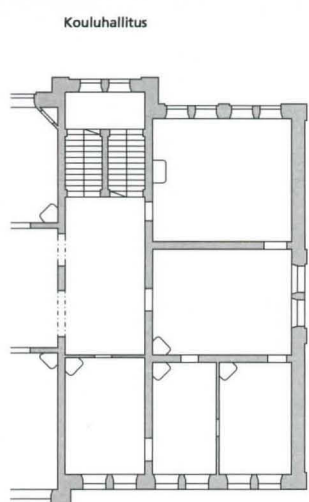


1980

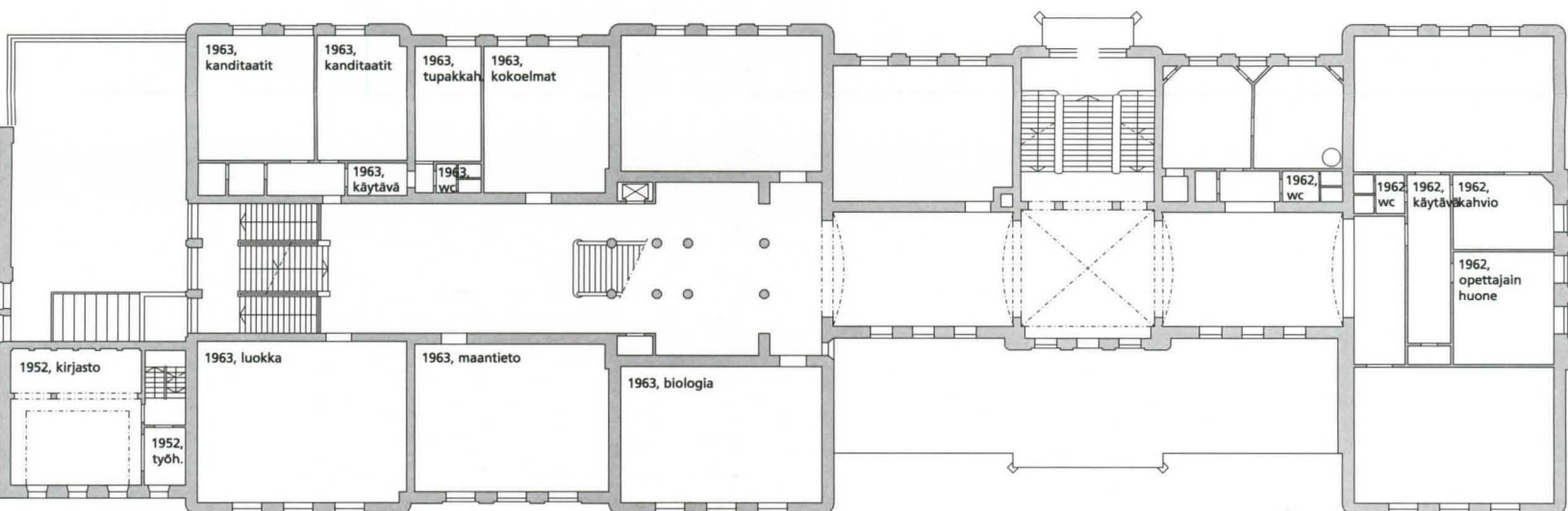
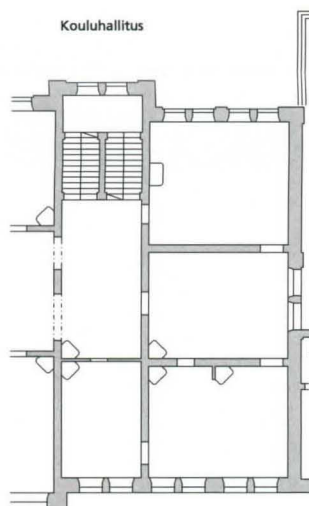




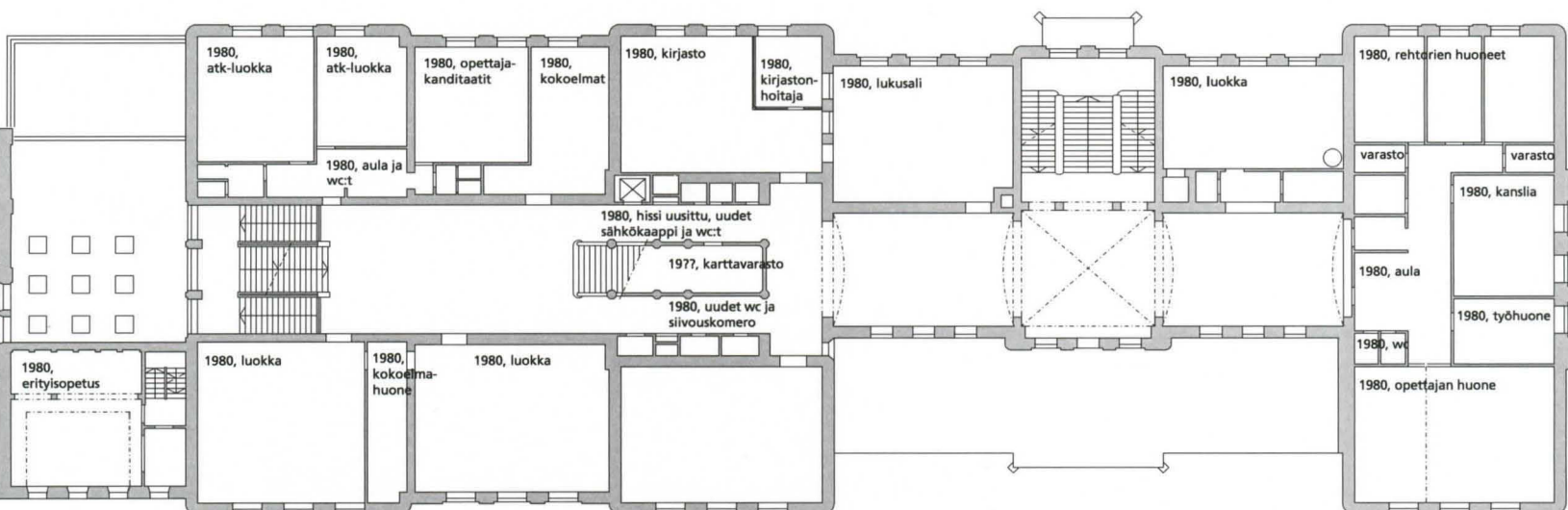
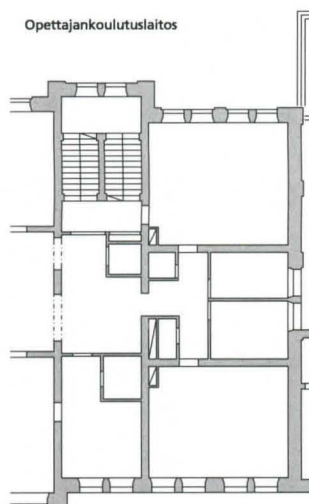
1906



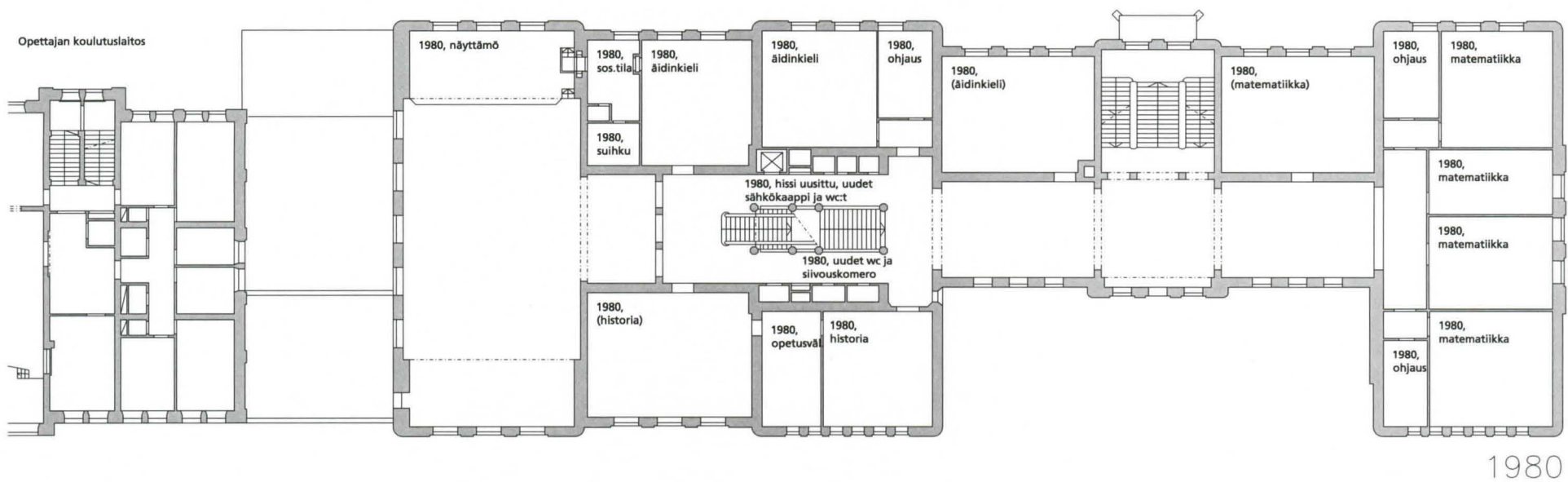
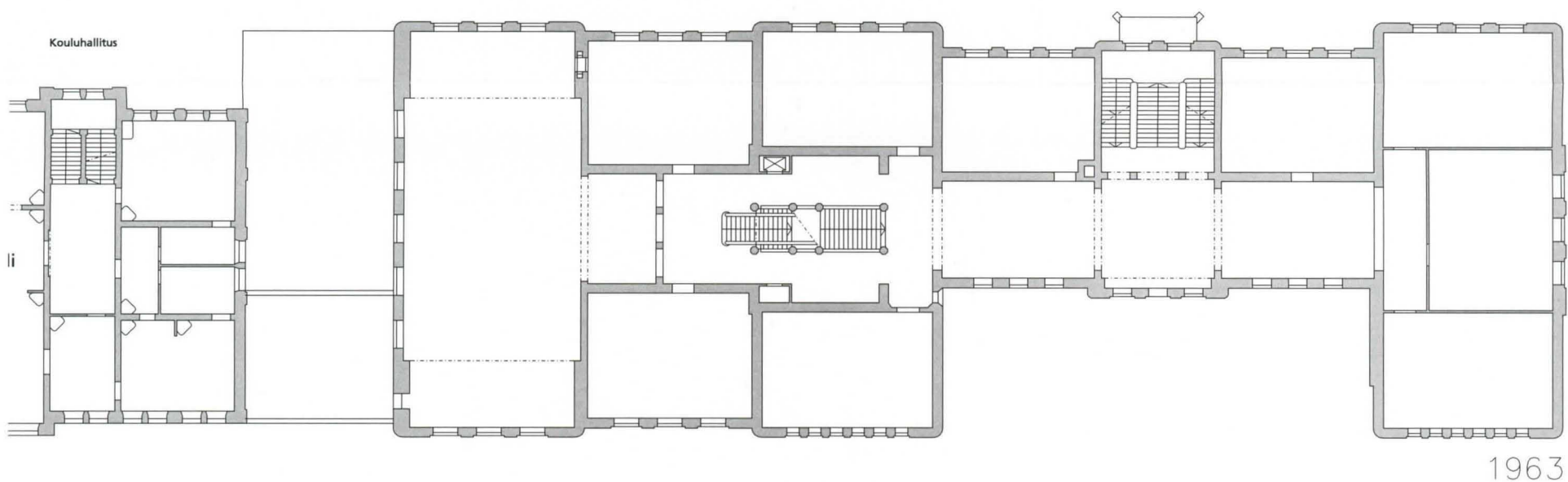
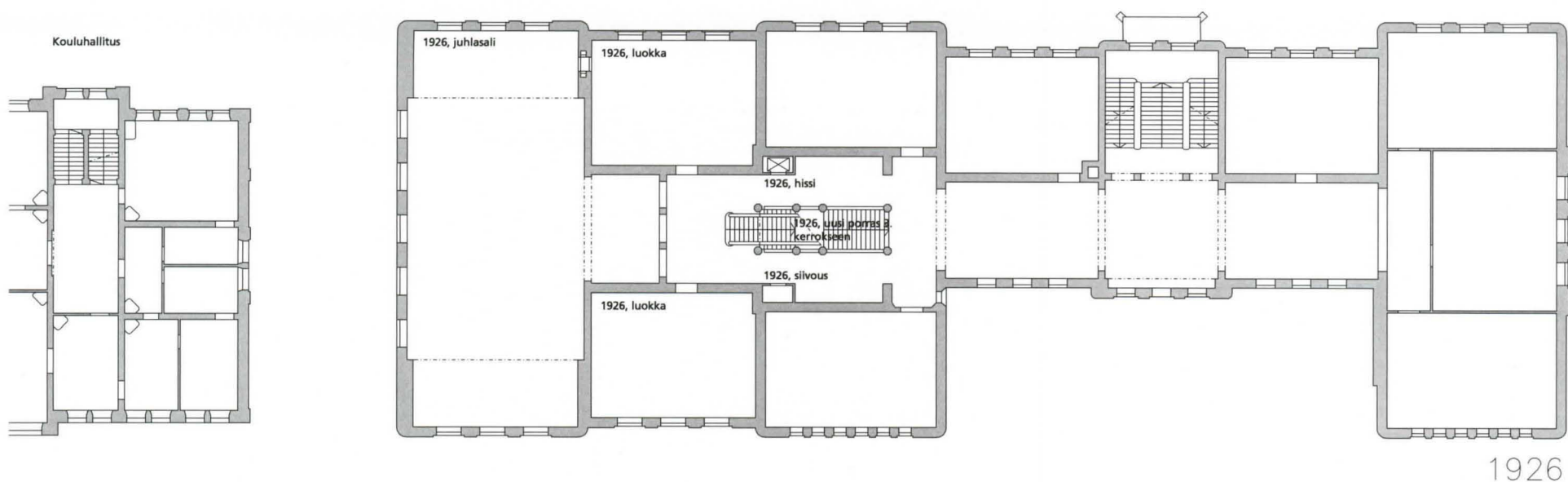
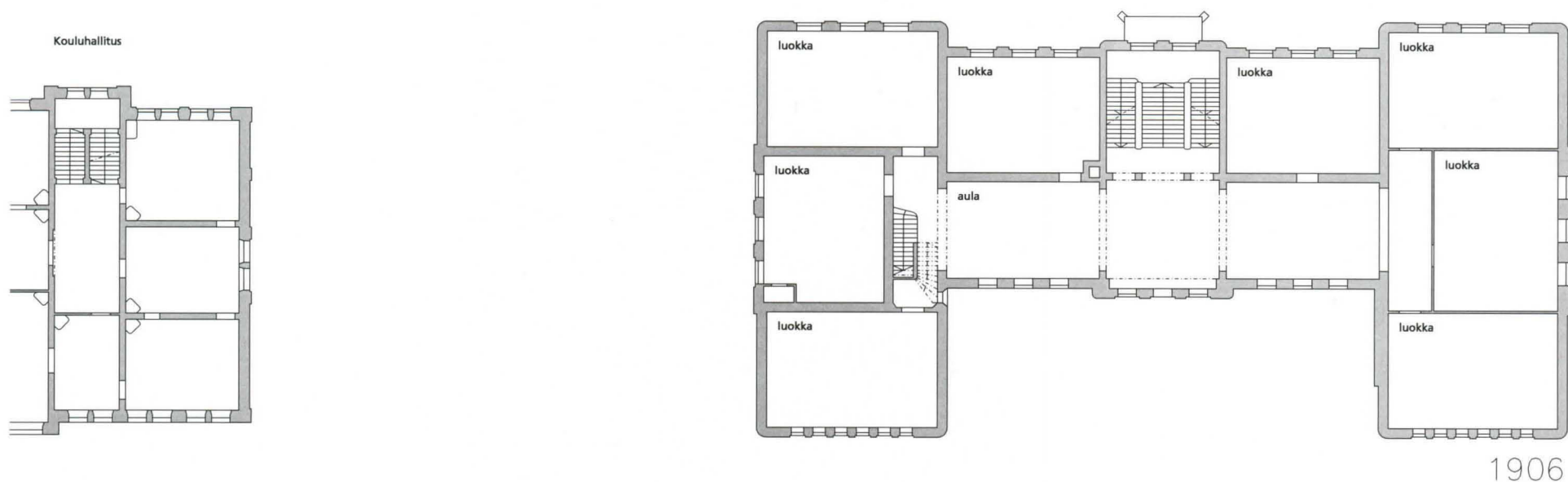
1926

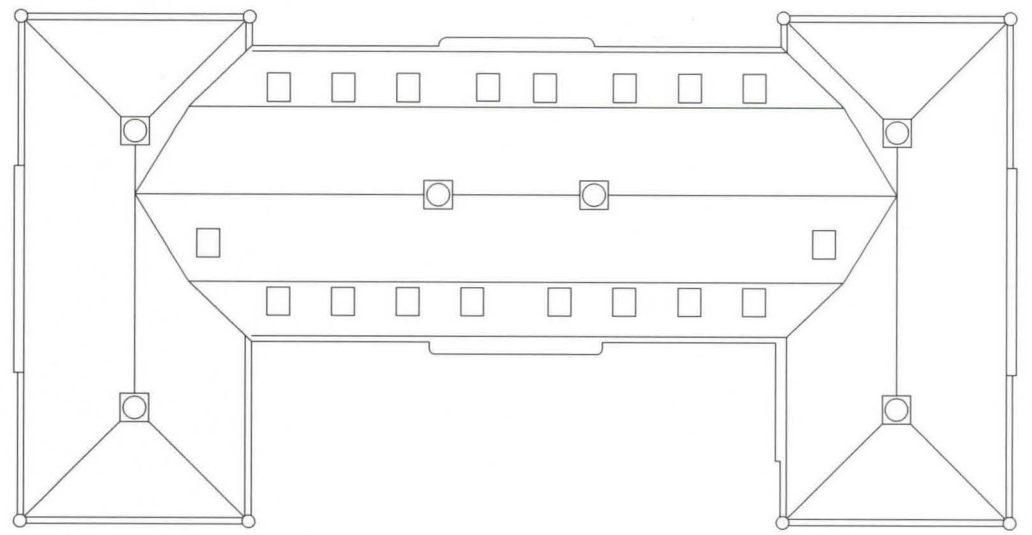
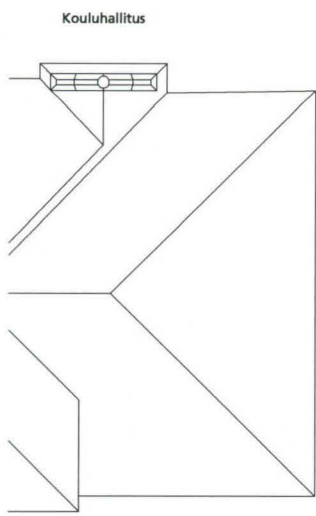


1963

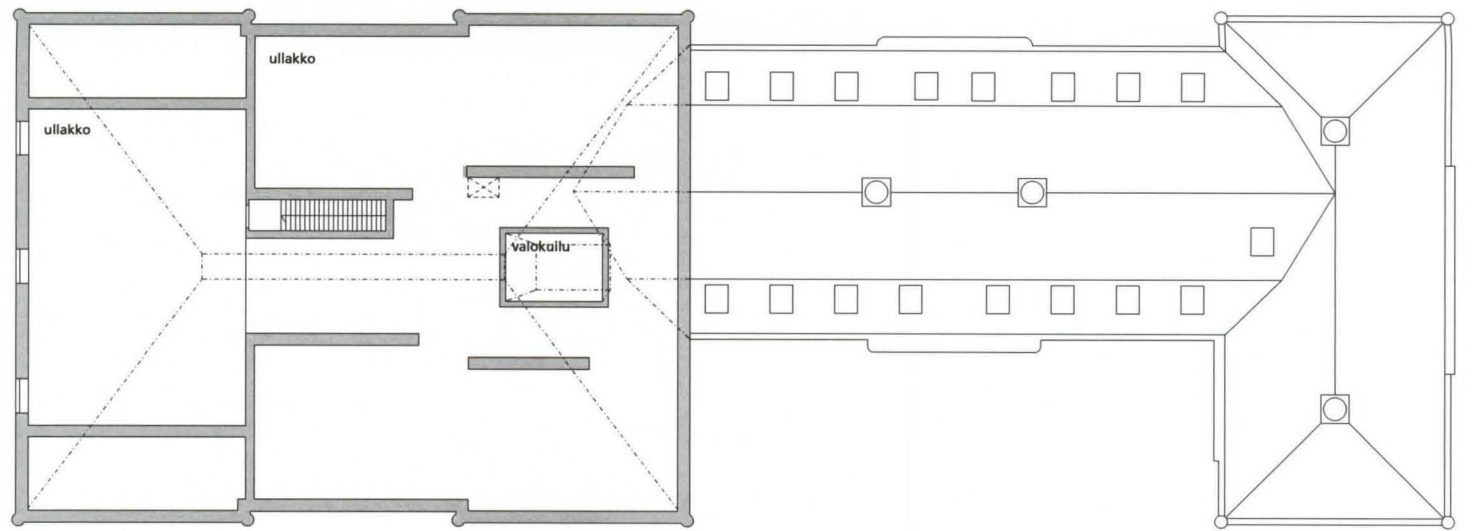
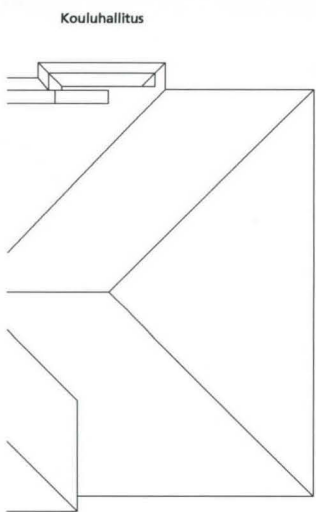


1980

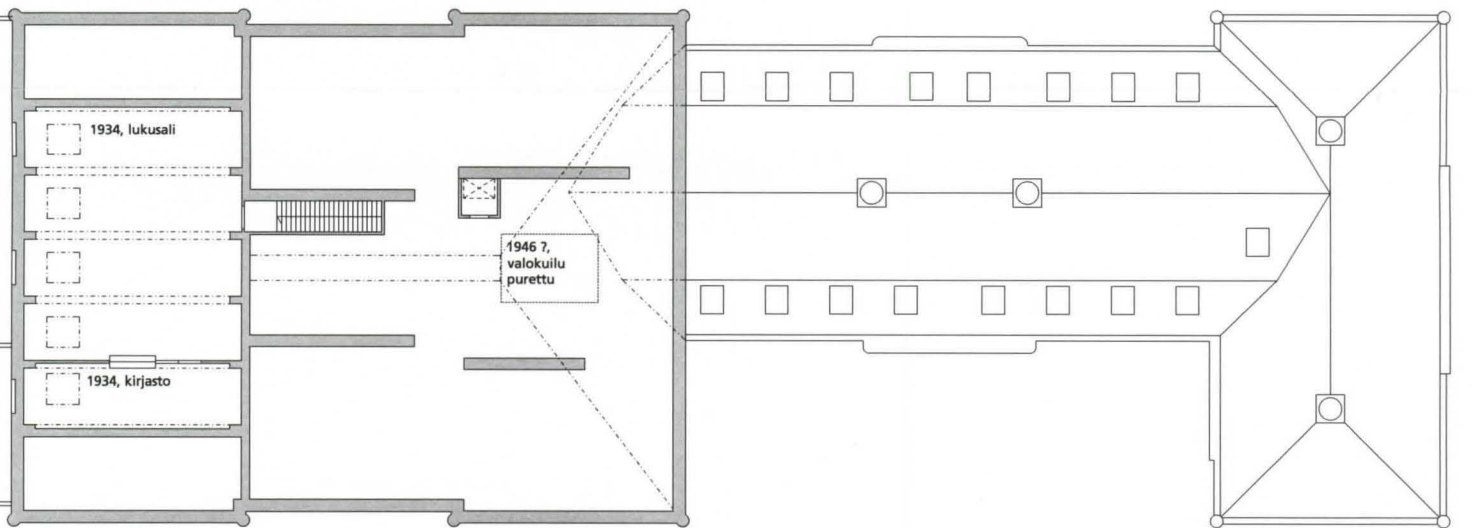
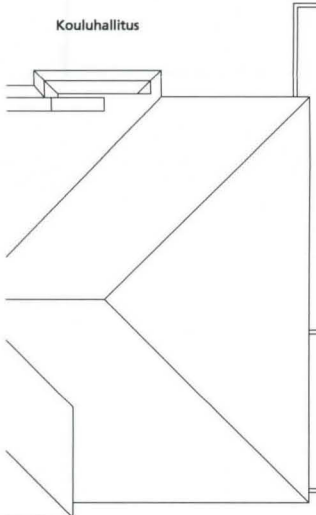




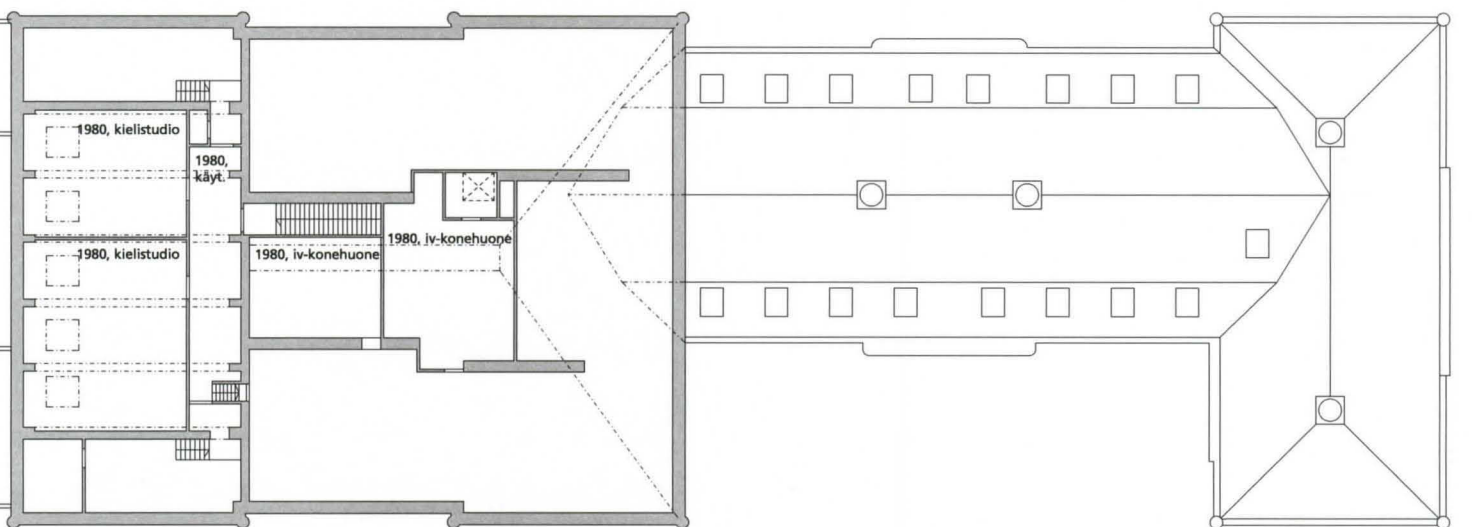
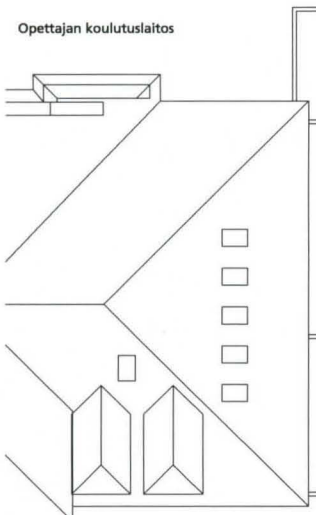
1906



1926

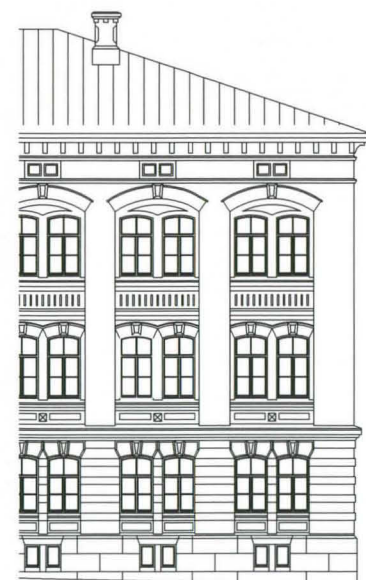


1963



1980

julkisivu Merimiehenkadulle



julkisivu Ratakadulle



julkisivu Merimiehenkadulle



julkisivu Ratakadulle

julkisivu Merimiehenkadulle



julkisivu Ratakadulle



